

Hvor uavhengige er vi egentlig?

Rapport om redaksjonell uavhengighet i Fagpressen

Basert på spørreundersøkelse blant journalister, redaktører og utgivere

September 2014

Analyse av Nils Øy

Forord

Til tross for at loven om redaksjonell frihet i media kom i 2009, er rykter om utålelige rammevilkår for kritisk journalistikk et tilbakevendende samtaletema blant journalister i Fagpressen.

Vi i Fagpressens journalistforum ønsket å få mer fakta på bordet om hva som virkelig skjer der ute i redaksjonene. Fagpressens redaktørforening hadde undersøkt temaet samme år som loven kom. Vi forente krefter med dem, og fikk etter søknad innvilget 10.000 kroner fra Norsk Redaktørforening til å gjennomføre en undersøkelse.

Hensikten var opprinnelig å kartlegge skjæringsfeltet mellom redaktører og utgivere. Parallelt ble vi kontaktet av journalist Kirsten Ropeid (Utdanning) fra styret i Oslo journalistlag (NJ), som ønsket å gjennomføre en kartlegging blant journalister. Med penger på bordet til å få analysert svarene av en uavhengig ekspert, bestemte vi oss for å "slå to fluer i en smekk". Dermed ble det tre spørreundersøkelser til henholdsvis journalister, redaktører og utgivere.

Av hensyn til budsjettet valgte vi å gjennomføre første fase av undersøkelsen på egen hånd. Spørsmålene utformet vi selv, men vi fikk dem kvalitetssikret av medie-nestorene Trine Østlyngen og Nils Øy. Sistnevnte ble dessuten tildelt oppdraget med å analysere svarene.

Vi har fått en rapport som gir grunnlag for videre arbeid med temaet redaksjonell uavhengighet i Fagpressen. Det var også målet. Rapporten peker etter vårt syn på forhold som bør og må føre til refleksjon i Fagpressen.

Rapporten har, som alt annet arbeid i journalistforum og redaktørforeningen, blitt til ved dugnadsinnsats på fritiden. Både Nils Øy og flere respondenter har pekt på at kvaliteten på rapporten ytterligere kunne blitt hevet dersom det ble lagt ned mer arbeid med utformingen av spørsmålene. Dette er gode innspill å ta med seg videre, som kan komme godt med for den som måtte ønske å gjenta en lignende kartlegging på et senere tidspunkt.

Vi har tillatt oss å sladde ut (***) enkelte av fritekst-svarene. Dette er gjort for å ivareta anonymiteten til innsenderne.

Oslo 18. september,

Vegard Venli, nestleder i Fagpressens journalistforum

Utvalgte sitater fra undersøkelsen

"Forutsetningen for undersøkelsen er at redaksjonell frihet og 'plakaten' er en kvalitet i seg selv. Det gjør at undersøkelsen bærer preg av å få bekreftelsen, mer enn å åpent undersøke om redaksjonell frihet er viktig for å formidle nyheter/problemstillinger osv". **(Utgiver)**

"Det jeg helt sikkert kan si er at jeg har møtt alle de nevnte problemstillingene i jobben min, og ikke alltid har Vær Varsom-fanen vært mulig å holde like høyt, grunnet eierne". **(Journalist)**

"Vi skriver ikke kritisk om egen organisasjon (altså bedrift/redaksjon) rett og slett fordi det ikke er av interesse for våre abonnenter. Det er heller ikke særlig smart markedsføring. Burde sånn sett hatt et spørsmål i starten som utelukket fagbladjournalister som meg;" **(Journalist)**

"Det er godt at dere gjennomfører en slik undersøkelse" **(Utgiver)**

"Useriøs undersøkelse som dere ikke bør legge vekt på. Og jeg har svart på mange i mitt liv - og aldri skrevet dette før". **(Journalist)**

"Redaktørene vil gjerne framstå som rakryggete og upåvirkelige, og det samme vil vi journalister. Selv om vi driver kritisk journalistikk mot eier, kan det likevel hende vi - bevisst eller ubevisst - tar mer hensyn til eier i framstillingen, enn til andre vi omtaler, for ikke å lage for mye støy eller mas i hverdagen. Eller vi drar til litt ekstra for å markere vår uavhengighet". **(Journalist)**

"Har ikke blitt truet med oppsigelse, men med mulig fjerning av redaktørplakat. Dette er ikke lenger noe problem etter at eier/utgiver fikk ny ledelse. Men forståelsen av og kunnskapen om redaksjonelt arbeid og redaksjonell frihet er svært variabel, og som redaktør i et fagblad utgitt av en organisasjon opplever jeg rammene for bladproduksjonen som personavhengige og dermed skiftende over tid". **(Redaktør)**

"Det er av gjentakende viktighet at de som til enhver tid representerer eierne, blir kjent med hva det innebærer at bladet skal drives etter redaktørplakaten". **(Redaktør)**

"(...) vi har ett stridstema, og det gjelder spørsmålet om hvem som skal avbildes i bladet. Eierne har et krav (det finnes etter sigende styrevedtak fra mange år tilbake) om at det skal være medlemmer av organisasjonene på bildene i bladet, dersom det ikke er gode grunner for noe annet. Det høres ut som et tullekrav og kanskje enkelt å forholde seg til, men det skaper litt trøbbel i hverdagen, og journalistene vrir seg selvsagt over å praktisere det sånn noenlunde." **(Redaktør)**

Innholdsfortegnelse

KAPITTEL 1: Innledning.....	5
KAPITTEL 2: Mediefridomslova - bakgrunn	6
KAPITTEL 3 - Utgiverspørsmålene	10
KAPITTEL 4: Redaktørspørsmålene.....	18
KAPITTEL 4: Journalistspørsmålene.....	30
KAPITTEL 5: Oppsummering	38

KAPITTEL 1: Innledning

Mediefridomslova, som er den nynorske korttittel på ”lov om redaksjonell fridom i media”, trådte i kraft 1. januar 2009. Fagpressen har på ettersommeren i år foretatt en spørreundersøkelse om lovens innvirkning og bruk i fagmediene, blant utgivere, redaktører og journalister. Vi kan vel kalle det en slags femårskontroll.

- Undersøkelsen viser at alle grupper i fagpressen setter den redaksjonelle uavhengighet prinsipielt høyt.
- De aller fleste mener at loven gjelder for deres eget medium, men det er sannsynligvis en del ”overtro” i rekkene, og særlig blant redaktørene. (Selv om det ikke framgår klart i selve lovteksten, er det en del av organisasjonsbladene med smal spredning som sannsynligvis faller utenfor lovens virkeområde på grunnlag av lovtolkning med grunnlag i lovens forarbeid.)
- Utgivere er forholdsvis åpne på at det kan ha vært en del tilfeller av at eiere eller utgivere har blandet seg inn i redaksjonelle spørsmål, som er lovstridige dersom det er skjedd i blader som faller inn under lovens virkeområde.
- Undersøkelsen gir ingen bekræftelse på at lovstridige inngrep virkelig er gjort i slike blader som går inn under loven.
- Selv om det er stor enighet om at mediefridomslova har bidratt til å gjøre samarbeid og samspill mellom utgiver og redaktør bedre, så viser undersøkelsen at det fortsatt er en del konfliktstoff i forholdet mellom redaksjonene på den ene siden, og utgiver, eier, annonsører mv. på den andre side, og som fortjener videre oppmerksomhet i Fagpressen.

KAPITTEL 2: Mediefridomslova - bakgrunn

Loven om redaksjonell frihet i mediene (eller lov om redaksjonell fridom i media) som er det offisielle navn, siden loven er gitt på nynorsk, ble vedtatt av Stortinget våren 2008, og trådte i kraft 1. januar 2009. Offisiell korttittel på loven er "mediefridomslova".

Loven hadde en trang fødsel.

Arbeidet med loven ble initiert av det såkalte Medieeierskapsutvalget oppnevnt i 1993, som i sin innstilling (NOU 1995:3) ga en enstemmig anbefaling om å lovfeste kjerneprinsippet i Redaktørplakaten, om redaktørens uavhengighet av sine eiere, innenfor det grunnsyn og formål som utgiver hadde trukket opp.

Arbeidet med å formulere loven i Kulturdepartementet tok lang tid fordi Justisdepartementet i en høringsuttalelse til utredningen var skeptisk til at redaksjonell frihet kunne innpasses i daværende Grunnloven § 100.

Det tok enda lengre tid fordi daværende regjering i 2007 foreslo at fagblader, ukeblader og magasiner skulle falle utenfor virkeområdet for loven.¹ Dette vakte sterke reaksjoner i hele mediebransjen, og i et nytt høringsnotat oktober 2007 åpnet departementet for at loven skulle omfatte "store deler av fag- og ukepressen". I høringsnotatet het det at publikasjoner utgitt av fag- eller interesseorganisasjoner vil være omfattet av loven, såfremt de har et "visst" nedslagsfelt ut over medlemsmassen og en ambisjon om å være premissgiver for og deltaker i samfunnsdebatten på sitt felt.

Denne siste høringen falt delvis sammen med en konflikt om redaktørfunksjonen i landets største fagorganisasjonsblad, Fagbladet. Mye tyder på at departementet i forbindelse med virkeområdet nettopp for organisasjonsblader fikk direkte innspill utenom den åpne og offisielle høringsrunden, for i merknadene til lovens § 3 i lovproposisjonen er det kommet inn en underlig avgrensning som ikke var med verken i høringsnotatet fra departementet eller i noen av høringsuttalelsene. I lovbestemmelsen heter det følgende om avgrensning:

Lova gjeld ikkje medium som har som hovudføremål å drive med reklame eller marknadsføring, eller som hovudsakleg er retta mot medlemmer eller tilsette i bestemte organisasjonar, foreiningar eller selskap.

I departementets vurdering av høringsuttalelsene i lovproposisjonen understreker departementet at "også dei meir spesialiserte delane av pressa fyller viktige funksjonar innanfor sine områder. Særleg legg departementet til grunn at fagpressa har ei sentral rolle når det gjelde fagleg debatt og fagleg utvikling innanfor ulike næringsgreiner, fag og organisasjonar. Sjølv meir nisjeprega publikasjonar vil innanfor sine spesialfelt kunne gi

---

¹ Høringsnotat fra Kulturdepartementet 6. februar 2007.

viktige innspel til den allmenne samfunnsdebatten. Departementet anerkjenner også det viktige arbeidet presseorganisasjonane har gjort for bringe alle deler av norsk presse inn under dei felles etiske retningslinene som er nedfelte i Redaktørplakaten, Ver Varsom-plakaten og Tekstreklameplakaten”.

Deretter slås det fast at loven vil gjelde publikasjoner som driv med journalistisk produksjon og formidling av nyheter, aktualitetsstoff og debatt, men at den ikkje vil omfatte medier som ”har som hovudføremål å drive reklame eller marknadsføring, eller som hovudsakleg er retta mot medlemmer eller tilsette i bestemte organisasjonar, foreiningar eller selskap”.

Departementet uttaler at en slik kombinasjon av positiv og negativ avgrensing kan gi loven ”tilstrekkeleg klart definert verkeområde” og at dette vil bety at den omfatter ”store deler av fag- og vekepressa”, før det henvises til at det gjøres nærmere rede for avgrensing i merknadene til lovbestemmelsen.

Merknaden til det aktuelle alternativet i andre ledd lyder i sin helhet slik:

Lova gjeld heller ikkje medium som hovudsakleg er retta mot ein avgrensa og lukka krins, dvs. medlemmer eller tilsette i bestemte organisasjonar, foreiningar eller selskap. Publikasjonar utgitt av fag- eller interesseorganisasjonar vil typisk ha eit todelt føremål. Dels skal dei fungere som interne fora for informasjon til medlemmene, dels skal dei formidle organisasjonen sine synspunkt til eit breiare publikum for å orientere og påverke opinion og styresmakter. Departementet legg til grunn at slike publikasjonar vil vere omfatta av lova, såframt dei har eit monaleg nedslagsfelt ut over medlemsmassen og ein ambisjon om å vere premissgjevar for og deltakar i samfunnsdebatten på sitt felt.

Her framgår det altså at departementet uten vidare la til grunn at publikasjoner utgitt av fag- eller interesseorganisasjoner skal omfattes av loven, men bare dersom de har *betydelig (monaleg)* nedslagsfelt ut over medlemsmassen, i tillegg til ambisjon om å være premissgiver og deltaker i samfunnsdebatten på sitt felt.

I en artikkel som jeg skrev til Norsk Redaktørforenings årbok 2008², hevdet jeg at dersom denne merknaden var utformet for å imøtekomme innvendingar fra fagblad i LO-sektoren, som måtte være kommet inn utenom den åpne høringsprosessen, så ville den antakelig ikke holde Fagbladet utenfor virkeområdet. Fagbladet hadde da et opplag på 302.000, og karakteriserte seg selv som blad og nettsted for medlemmer av Fagfordbundet, og for ”politikere, statlig og kommunal forvaltning, offentlige institusjoner og ansatte innen offentlig tjenesteytring og service. Vi bringer nyheter, debatt, kommentarer, reportasjer om samfunnspolitikk og yrkesfaglige artikler”, skrev forbundet.

Uttalelse fra Kulturdepartementet

Kulturdepartementet fikk sommeren 2013 spørsmål om å uttale seg om nettavisen khrono.no, som utgis av Høgskolen i Oslo og Akershus (HiOA), faller inn under mediefridomslova. Departementet viser i sitt svar til at det ikkje kan avgjøre et slikt spørsmål med bindende rettsvirkning, ettersom dette i siste instans må avgjøres av domstolene.³ Spørsmålet kom etter

---

² ”Redaktørloven erstatter ikke Redaktørplakaten”.

³ Jeg har ikkje funnet noen rettssaker der mediefridomslova har hatt avgjørende betydning, og dermed har vi ingen domstolpraksis å vise til ennå.

at det oppsto tvist om hvorvidt høgskolen som utgiver kunne fastsette at redaktøren skulle ha ansettelsesmyndighet for medarbeidere, som etter Kunnskapsdepartementets og Kommunal- og moderniseringsdepartementet sin oppfatning er i strid med tjenestemannsloven.⁴ Kulturdepartementet gir likevel sine synspunkter på saken og blant annet om unntaket for medium som ”hovudsakleg er retta mot medlemmer eller tilsette i organisasjonar” kommer til anvendelse. Det heter vidare i svarbrevet:

”For publikasjonar som ikkje er rent interne, vil det avgjørende dermed være om de har betydelig (”monaleg”) nedslagsfelt ut over medlemsmassen, og en ambisjon om å være premissgiver og deltaker i samfunnsdebatten på sitt felt, dvs. ut over de organisasjonar, foreningar eller selskap som publikasjonen er tilknyttet. Hovedpoenget er mao. at publikasjonen må være rettet mot den allmenne offentligheten og ikke bare et lukket forum. Her vil det særleg være relevant å se på om khrono.no har en ambisjon om å bli, og faktisk blir, lest ut over gruppen av studenter og ansatte på HiOA.”

Kulturdepartementet avslutter med å vise til at khrono.no selv på nettsiden viser til en målsetting om å nå ut over gruppen av studenter og ansatte. Med forbehold om at publikasjonen også faktisk fungerer slik konkluderes med at det er departementets vurdering at publikasjonen omfattes av mediefridomslova.⁵

Lovteksten

Lovteksten er ganske kort, og gjengis her i sin helhet:

§ 1. Føremål

Føremålet med lova er å sikre redaksjonell fridom i media.

§ 2. Verkeområde

Lova gjeld for

1. dagsaviser og andre periodiske publikasjonar som driv journalistisk produksjon og formidling av nyhende, aktualitetsstoff og samfunnsdebatt,
2. kringkastarar, jf. kringkastingsloven 1 § 1-1 tredje ledd og
3. elektroniske massemedium som har tilsvarande føremål og funksjon som medium nemnde under nr. 1 og 2.

Lova gjeld ikkje medium som har som hovudføremål å drive med reklame eller marknadsføring, eller som hovudsakleg er retta mot medlemmer eller tilsette i bestemte organisasjonar, foreningar eller selskap.

§ 3. Plikt til å ha ein redaktør

Medium som nemnt i § 2 skal ha ein redaktør.

Med redaktør er i denne lova meint den som tek avgjerd om innhaldet i mediet eller om ein del av dette, anten han blir kallet redaktør, utgivar eller noko anna.

§ 4. Redaksjonell fridom

Innanfor ramma av grunnsynet og føremålet til verksemda skal redaktøren 2 leie den redaksjonelle verksemda og ta avgjerder i redaksjonelle spørsmål.

---

⁴ Denne saken er også nevnt i en kommentarene fra en av redaktørene i undersøkelsen, se kommentar nr 9 til Redaktørspørsmål nr 2 i kapittel 4.

⁵ Brev fra Kultudepartementet til Kunnskapsdepartementet 2013-07-24.

Eigaren av medieføretaket eller den som på eigaren sine vegner leier føretaket, kan ikkje instruere eller overprøve redaktøren i redaksjonelle spørsmål, og kan heller ikkje krevje å få gjere seg kjend med skrift, tekst eller bilete eller høyre eller sjå programmateriale før det blir gjort allment tilgjengeleg. 3

§ 5. Høve til å fråvike lova

Regelen i § 4 kan ikkje fråvikast gjennom avtale eller anna rettsgrunnlag til ugunst for redaktøren. 1

§ 6. Ikraftsetjing

Lova trer i kraft frå det tidspunkt Kongen fastset.⁶

---

⁶ Fra 1. januar 2009.

KAPITTEL 3 - Utgiverspørsmålene

Utgiverne ble stilt 11 hovedspørsmål, hvorav ett var et tilleggsspørsmål til dem som ga et bestemt svar på foregående spørsmål. Det var dessuten anledning til å gi åpne kommentarer til et par spørsmål og til å gi generelle kommentarer helt til sist, formulert i spørreskjemaet som spørsmål 16. Alle de åpne kommentarene er gjengitt nedenfor.

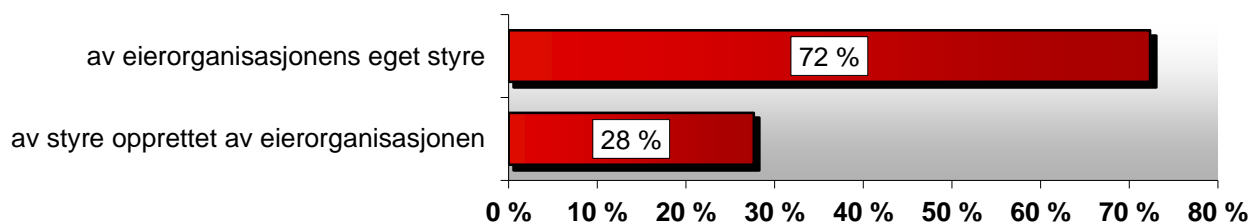
Svarprosenten blant utgiverne er ikke spesielt høy, ettersom kun mellom 44 og 47 utgivere har svart på de enkelte spørsmålene, av rundt 200 mulige. Med forbehold om hva deltakelsen betyr for gyldighet av svarene, har undersøkelsen fortalt oss,

- at 11 prosent av utgiverne mener at loven om redaksjonell fridom ikke gjelder for dem (spørsmål 2), og det kan faktisk være riktig,
- at 61 prosent (28 utgivere) av dem som har svart, har forsøkt å gjøre seg kjent med redaksjonelt innhold før publisering, ved å svare ubetinget ja (22 prosent) eller "i noen grad" (39 prosent) på spørsmål 7.
- at 87 prosent av utgiverne likevel mener at redaktøren står fritt til å avgjøre hva som publiseres (spørsmål 8).
- at et stort flertall (93 prosent) svarer at de ikke har kontrakter eller andre regler som begrenser redaktørens frihet (spørsmål 5 og 6),
- at vel en fjerdedel (28 prosent) av fagpressemedlemmene har et eget (blad-)styre opprettet av eierne (spørsmål 1),
- at 83 prosent av utgiverne (38 av de 47 utgivere som svarte) har en egen formålsparagraf som uttrykker mediets ambisjon (spørsmål 3),

I fortsettelsen av dette kapittel ser vi nærmere på de enkelte svar som er gitt av utgiverne.

Utgiverspørsmål **1**:

Vennligst oppgi om ditt medium organiseres/styres

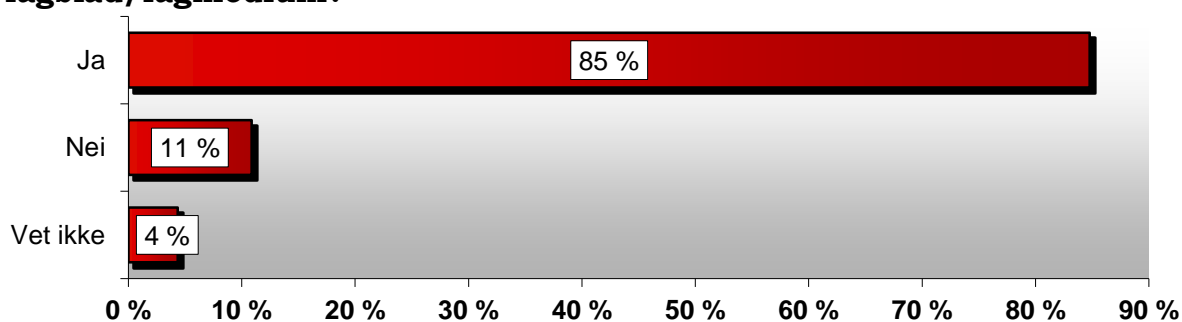
NØ-kommentar: Svaret viser at vel en fjerdedel av dem som svarte på dette spørsmålet (47 personer/blader), oppgir at utgiverinteressene ivaretas av et eget styre for bladet, som er opprettet av eierne. Spørsmålet gir ikke svar på hvilke typer eiere som har valgt et eget styre for bladet, ettersom det ikke er spurt om dette gjelder organisasjonsblad eller blad med annen type eier.

Jeg har ikke grunnlag for å si om dette er høyt, lavt, overraskende eller gledelig. Vi må bare registrere svaret.

Det kan se ut som det er godt samsvar mellom svarene fra utgivere og redaktører på spørsmålet om mediet har et eget styre, utpekt av eierne. Blant utgiverne svarte altså 28 prosent ja på dette og blant redaktørene 32 prosent. Spørsmålene til de to gruppene er dessverre litt forskjellig formulert.

Utgiverspørsmål 2:

Mener du at loven om redaksjonell frihet i media gjelder for ditt fagblad/fagmedium?

NØ-kommentar: Av de 46 personer/blader som besvarte spørsmålet er 85 prosent av den oppfatning at loven om redaksjonell frihet i media gjelder for deres eget blad, mens 11 prosent mener nei og 4 prosent (to personer/blader) svarer vet ikke.

Det er ikke overraskende at 11 prosent av de utgiverne som har svart, mener at loven ikke gjelder for dem. Fagpressen har tross alt ganske mange organisasjonsblader og det er utvilsomt mange av dem også i det utvalget av blader som har svart på utgiverspørsmålet. At eksempelvis fem av disse bladene kan ha så begrenset spredning/distribusjon/innhold at de faller utenfor virkeområdet for loven er slett ikke usannsynlig. Se for eksempel kommentar nr. 4 nedenfor her, under Utgiverkommentar.

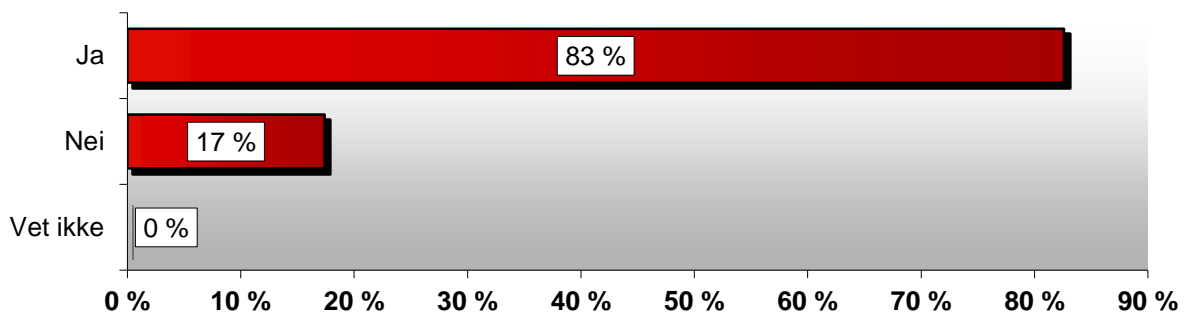
Utgiverkommentarer: Det er gitt fem kommentarer fra svarerne til dette spørsmålet:

- 1) Greit spørsmål, 2) Ingen, 3) Selv om vi utgir et organisasjonsblad – medlemsblad, har vi vedtatt å følge redaktørplakaten, 4) Som

medlemsblad er bladet i hovedsak rettet mot medlemmer i organisasjonen, og 5) Fagbladet styres etter redaktørplakaten.

Utgiverspørsmål 3:

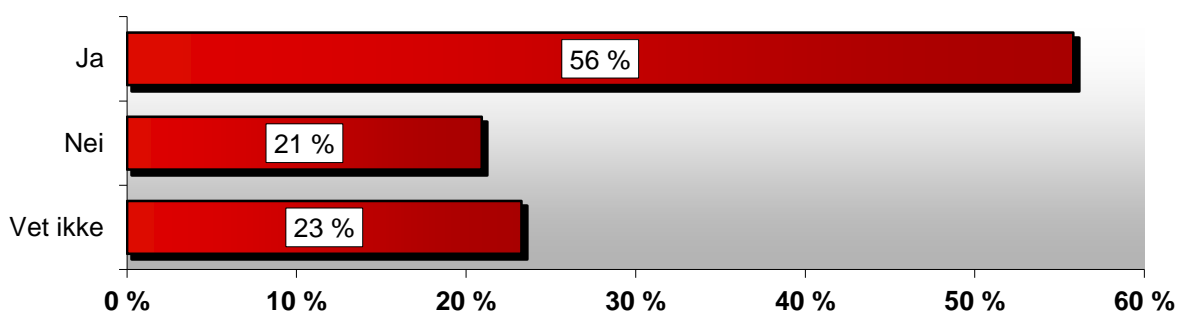
Har ditt fagmedium en formålsparagraf, som uttrykker mediets ambisjon?

NØ-kommentar: Jeg er usikker på om dette er blitt kartlagt tidligere, men i mine øyne er antallet ja overraskende og gledelig høyt. Det er en viss risiko for at svarene ikke er representative, i og med at så få utgivere har svart (totalt antall svar på dette spørsmål var 46). Dessverre er tilsvarende spørsmål ikke stilt til redaktørene eller journalistene.

Utgiverspørsmål 4:

Er formålsparagrafen forankret i lov om redaksjonell fridom i media?

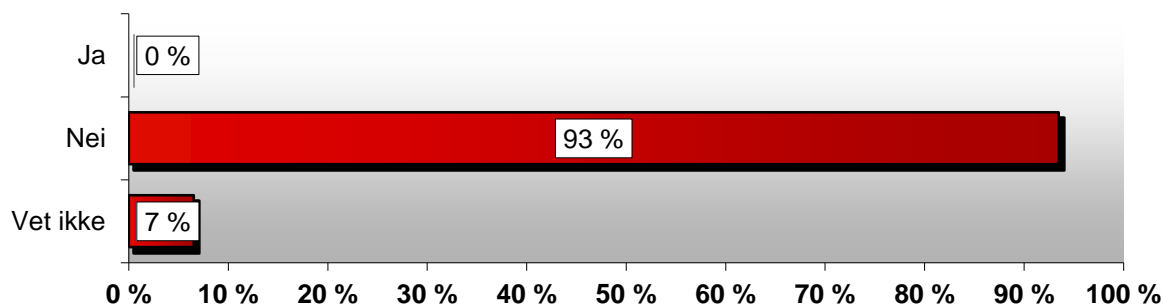

NØ-kommentar: Dette spørsmålet er besvart av 43 personer/blader og det er litt overraskende at så mange som ti svarer "vet ikke" på spørsmålet om paragrafen er forankret i loven om redaksjonell fridom, når 46 personer svarte så klart og uten "vet ikke" på spørsmålet om bladet har en egen formålsparagraf. Forklaringen kan være at utgiverne ikke har forstått hva som menes med spørsmålet om paragrafen er "forankret i lov om redaksjonell fridom".

Hvis undersøkelsen mente å kartlegge om formålsparagrafene i fagbladene tar utgangspunkt eller henviser konkret til ”lov om redaksjonell fridom”, så er jeg overrasket over at dette er tilfelle hos halvparten av dem som har svart på spørsmålet (24 utgivere). Det kan jo også være et resultat av at man har tolket Fagspressens vedtekter slik at det skal være slik forankring i medlemmenes formålsparagraf. Mest sannsynlig er det likevel at noen ja-svar bygger på at deres formålsparagraf på dette punkt bygger på de samme prinsipper som i plakat og i lov.

Utgiverspørsmål 5:

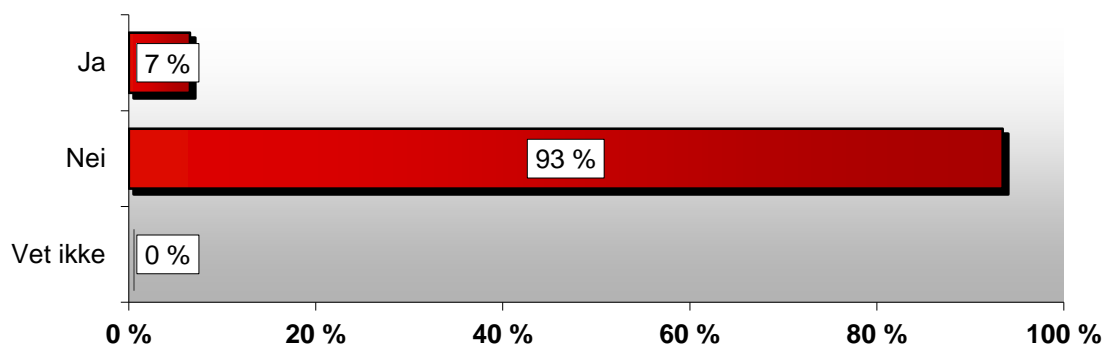
Inneholder arbeidskontrakten med din redaktør vilkår som legger begrensninger på den redaksjonelle friheten, utover at fagmedium skal redigeres i tråd med avisens formål og grunnsyn?

NØ-kommentar: 46 utgivere har svart på dette spørsmålet, og ikke overraskende er det ingen som innrømmer at det finnes kontrakter som er i strid med redaktørplakaten, og antakelig i strid med loven. Mer overraskende er det at det er så få usikre (vet ikke) blant svarene.

Utgiverspørsmål 6:

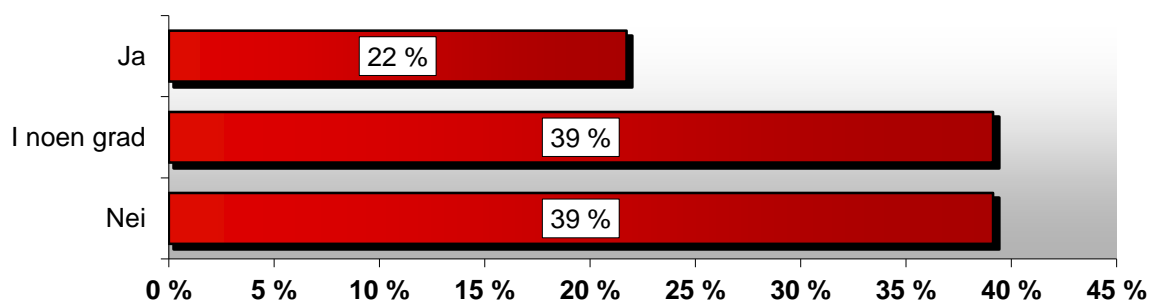
Er det utformet andre former for reglement som begrenser redaktørens handlefrihet, utover de begrensninger som følger av avisens formål og grunnsyn?

NØ-kommentar: Prosentvis svarfordeling på dette spørsmålet er helt lik fordelingen på spørsmål 5, og det kan vel være at de tre utgiverne som utgjør vet-ikke-andelen på spørsmål 5, er de samme som mener at det finnes andre former for reglement som gir begrensning i redaktørens handlefrihet. Ut fra spørsmålsstilling og svar er det imidlertid umulig for oss å slå fast at dette er reglement som nødvendigvis er i strid med loven eller plakaten. Det kan jo også være at disse tre utgiverne kommer fra blader som ikke faller inn under lovens virkeområde.

Utgiverspørsmål 7:

Har du som utgiver/styreleder forsøkt å gjøre deg kjent med redaksjonelt materiale, enten tekst eller bilde, før publisering?

NØ-kommentar: I alt 46 utgivere svarte på dette spørsmålet, og omkring en femtedel av dem (ti utgivere) svarer ja på spørsmålet om de har forsøkt å gjøre seg kjent med redaksjonelt materiale, enten tekst eller bilde, før publisering. Ytterligere 39 prosent (18 utgivere) svarer ”ja, i noen grad”. Det er altså til sammen 61 prosent – seks av ti – utgivere som bekrefter at de på en eller annen måte har opptrådt slik loven i § 4 skal sette grenser for.

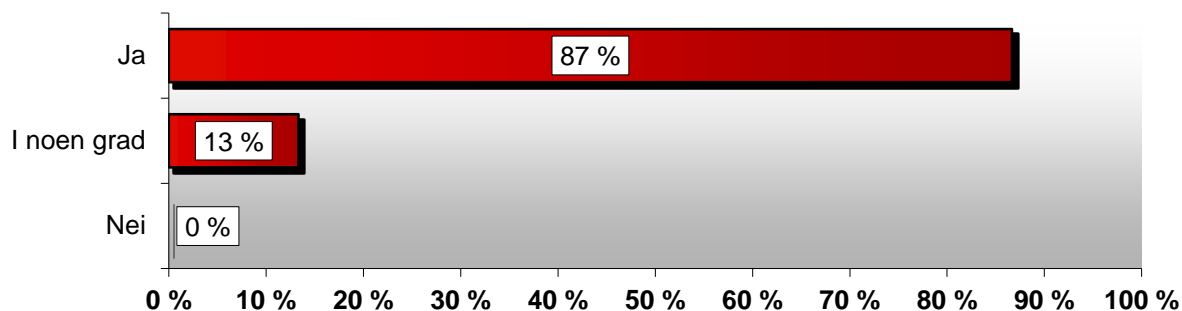
I denne undersøkelsen er det svarene på dette spørsmålet som kommer nærmest inn på mulig lovstridig opptreden fra utgiverne side. Det bør likevel ikke dramatiseres, både på grunn av lav svarprosent hos utgiverne⁷ og fordi forekomstene innblanding fortsatt kan ha skjedd innenfor blader som ikke går inn under lovens virkeområde. Det kan likevel være i strid med redaktørplakaten.

Se ellers samlende kommentarer i kapittel 6 nedenfor.

⁷ Det hører med at redaktørenes svar på et lignende spørsmål synes å gi lignende tall. Dette kommenteres nærmere i oppsummeringen, kapittel 6.

Utgiverspørsmål 8:

Står redaktøren i ditt fagmedium fritt til å avgjøre hva som skal publiseres i fagbladet, inkludert valg av materiale, presentasjon av oppfatninger, vinklinger også videre?

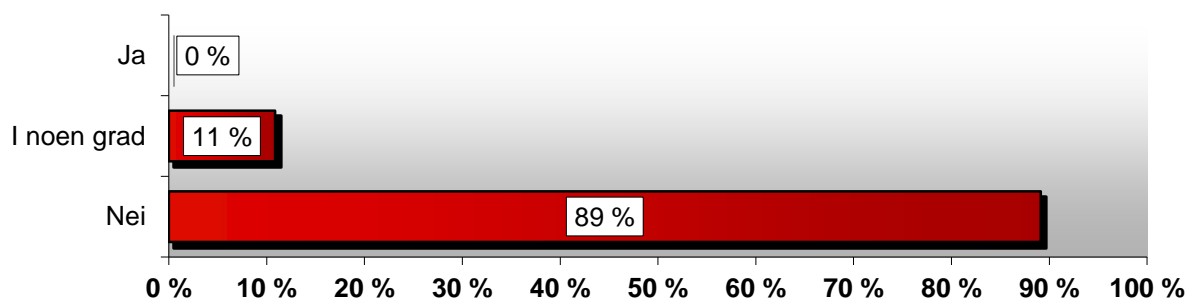

NØ-Kommentar: I alt 45 utgivere har svart på dette spørsmålet. Det store flertall, 87 prosent eller 39 utgivere, har svart bekreftende på at vedkommendes redaktør står fritt til å avgjøre hva som skal publiseres. Seks utgivere, 13 prosent, er noe forbeholdne i sitt svar og har krysset av for ”i noen grad”.

Normalt er redaksjonell frihet ”i noen grad” ikke godt nok til å oppfylle lovens krav, men som uttalt foran: det kan godt være at disse seks tilfellene gjelder blader som ikke omfattes av loven.

Utgiverspørsmål 9:

Har du i løpet av de siste to årene sett deg nødt til å instruere eller overprøve redaktørens vurderinger i vanskelige redaksjonelle spørsmål?

Utgiver-kommentar: Det ble gitt to utfyllende svar fra utgivere til dette spørsmålet: 1) Jeg svarte nei, men har kun vært styreleder dette året, 2) Har ikke overprøvd, men har hatt diskusjoner i etterkant av utgivelser.

NØ-Kommentar: Det er 46 utgivere som har svart på dette spørsmålet og det store flertall bekrefter at de ikke har sett seg ”nødt til å instruere eller

overprøve redaktørens vurderinger i vanskelige redaksjonelle spørsmål”, og ingen svarer klart ”ja”.

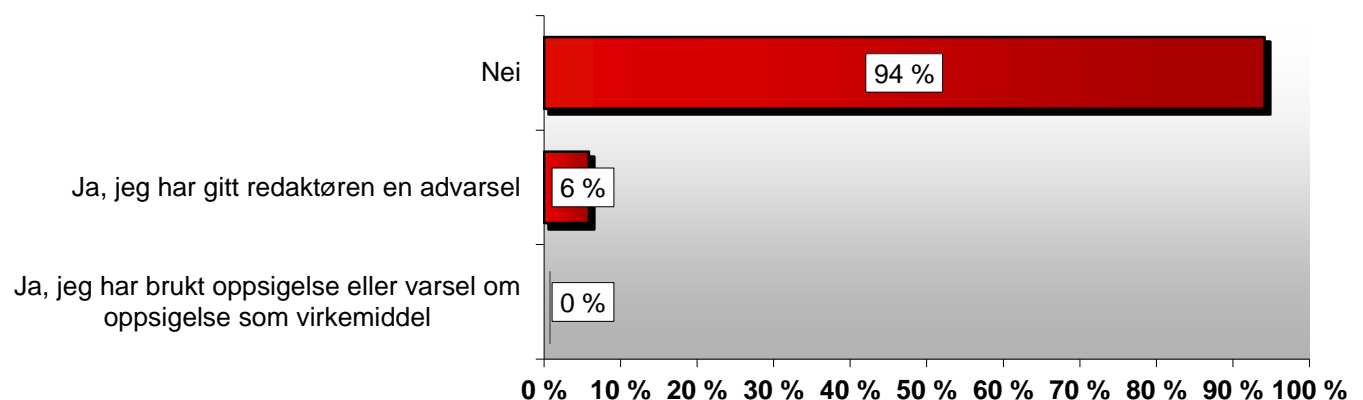
Fem utgivere har svart bekreftende på at de har gått til slike skritt ”i noen grad”. Det er for så vidt urovekkende, men heller ikke her vet vi tilstrekkelig til å konstatere at det gjelder blad som er omfattet av loven, og at inngrepene dermed er lovstridige.

Dessverre ser det ikke ut til at noen av de fem utgiverne som bekreftet at de har instruert eller overprøvd redaktøren, har svart utfyllende på oppfølgingsspørsmålet om å ”beskrive situasjonen og begrunne sitt valg”.

Kommentar nummer 2 fra utgiver, om at vedkommende ikke har overprøvd, men ”har hatt diskusjoner i etterkant”, kan fortjene en kommentar. Det er selvsagt ikke lovstridig for utgiver å ha samtaler med redaktøren om bladets innhold. Det er selvsagt også tillatt for utgiver å ha meninger om innholdet, men selv meninger eller diskusjoner i etterkant av publisering, *kan* innebære lovstridig instruksjon eller inngrep som virkning for framtidige utgivelser. Det helt avgjørende i slike situasjoner er hvordan samtaler, drøftelser eller diskusjoner gjennomføres og konkluderes.

Utgiverspørsmål 10:

Dersom du har instruert redaktøren i saker av redaksjonelle spørsmål, har dette fått konsekvenser for redaktørens stilling, enten i form av advarsel eller oppsigelse?

NØ-Kommentar: Antall svar på dette spørsmålet burde strengt tatt ikke vært flere enn fem, som var det antall utgivere som svarte bekreftende på spørsmål nummer 9 om de hadde instruert eller overprøvd redaktøren.

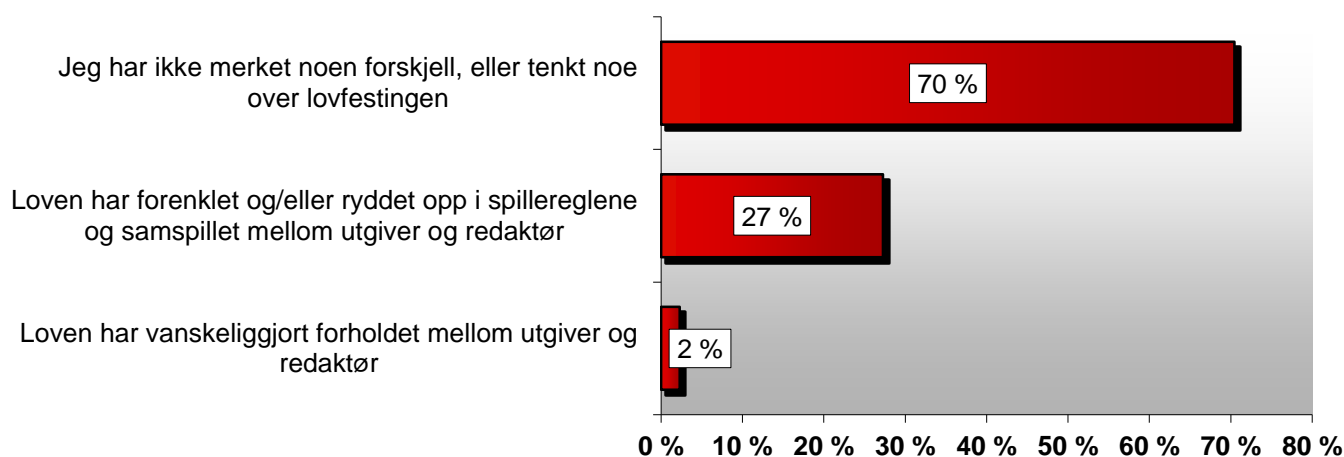
Det spiller for så vidt mindre rolle, ettersom svarene likevel har fått fram det som undersøkelsen åpenbart ønsket å finne ut: To utgivere har svart

bekreftende på at de har gitt redaktøren en advarsel, i forbindelse med instruksjon i saker av redaksjonelle spørsmål.

Utgiverspørsmål 11:

Hva har lovfestingen av redaksjonell frihet i media betydd for deg som utgiver?

NØ-kommentar: Det er i alt 44 utgivere som har svart på dette spørsmålet. Det store flertall (70 prosent) svarer – ikke overraskende – at de ikke har merket noen forskjell eller tenkt noe spesielt på det. Omkring en fjerdedel av utgivere som har svart, mener at loven har bidratt positivt til å rydde opp i regler og samspill mellom utgiver og redaktør. Kun én av utgiverne er kritisk til loven, i den forstand at vedkommende mener at loven har vanskeliggjort forholdet mellom partene.

Generelle utgiverkommentarer – nr. 16 i spørreskjemaet:

Helt til sist i spørreskjemaet til utgiverne ble de invitert til å gi kommentarer til undersøkelsen generelt eller til noen av spørsmålene. Det kom fire merknader, slik:

1. Det er godt at dere gjennomfører en slik undersøkelse.
2. Forutsetningen for undersøkelsen er at redaksjonell frihet og 'plakaten' er en kvalitet i seg selv. Det gjør at undersøkelsen bærer preg av å få bekreftelsen, mer enn å åpent undersøke om redaksjonell frihet er viktig for å formidle nyheter/problemstillinger osv.
3. Noen av spørsmålene har svaralternativ der ingen passer.
4. Når "Nei" på spm 10, kan ikke spm 12 besvares.

KAPITTEL 4: Redaktørspørsmålene

Redaktørene ble stilt ti spørsmål, derav var tre oppfølgingsspørsmål til dem som ga et bestemt svar i tidligere spørsmål. Redaktørene var invitert til å kommentere en av problemstillingene, til å svare fritt (uten svaralternativ) på ett spørsmål og til generelt å kommentere undersøkelsen helt til sist. De har brukt anledningen i stor grad, og også til å kommentere det de mener var galt med spørsmål og språk i undersøkelsen. Alle kommentarer og svar er gjengitt nedenfor.

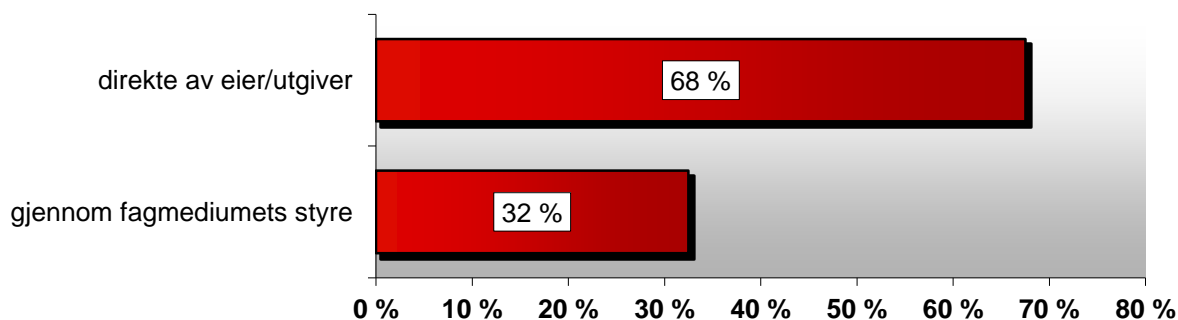
Redaktørdelen av undersøkelsen har gitt fortalt oss

- at antakelig mange redaktører feilaktig tror at de faller inn under lov om redaksjonell frihet (98 prosent av 120 redaktører som svarte på spørsmål nr. 2),
- at det likevel framkommer noe usikkerhet om loven og virkningen når man leser de frie kommentarene til spørsmålet,
- redaktørenes rapportering om eier/utgivers innblanding i redaksjonelle spørsmål ser ut til å være lav, og enda lavere enn hva utgiverne selv erkjenner,
- følelsen av reell frihet og uavhengighet i redaksjonell ledelse er svært stor blant redaktørene (89 prosent føler av de står fritt),
- ingen redaktør mener at lov om redaksjonell frihet har ført til vanskelige forhold mellom utgiver og redaktør.

I fortsettelsen av dette kapittel ser vi nærmere på de enkelte svar som er gitt av redaktørene:

Redaktørspørsmål 1:

Vennligst oppgi om ditt medium organiseres/styres direkte av eier/utgiver eller gjennom fagmediumets styre.

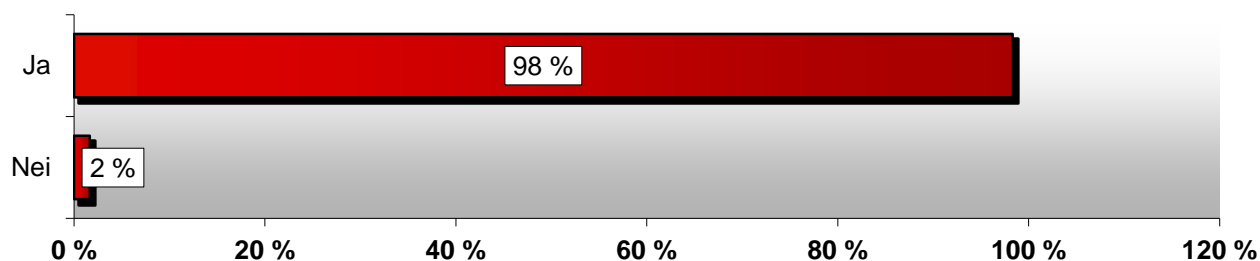

NØ-kommentar: Totalt er det 117 redaktører som har svart på dette spørsmålet, og svarene indikerer at omkring av tredjedel av bladene eller mediene har et eget styre som ivaretar utgiveroppgavene.

Det kan se ut som det er godt samsvar mellom svarene fra utgivere og redaktører på spørsmålet om mediet har et eget styre, utpekt av eierne. Blant utgiverne svarte 28 prosent ja på dette og blant redaktørene 32 prosent. Spørsmålene til de to gruppene er dessverre litt forskjellig formulert.

Redaktørspørsmål 2:

Gjelder lov om redaksjonell frihet i media for ditt fagmedium?

Redaktørkommentar til dette spørsmålet/svaret:

Det er 18 av redaktørene som har valgt å gi en kommentar til dette spørsmålet i skjemaet. De følger her i nummerert orden:

1. Ja, men de siste to årene har det vært forsøk på å kneble bladets redaksjonelle frihet. Det har vært en sentral person i bransjen, som mener bladet har vært for kritisk til sin egen bransje, og at man dermed har forsøkt å kneble redaktøren til kun å skrive positivt og ikke omtale ting som kan tolkes negativt. Begge gangene har styret i utgiverorganisasjonen (***) avvist forslaget, slik at bladet fortsatt har en redaksjonell frihet - innenfor visse rammer.
2. Svarer både for (***)
3. Jeg er gitt stor redaksjonell frihet av ansvarlig utgiver, (***)
4. I henhold til lovteksten er det for meg noe usikkerhet rundt om loven gjelder for oss, siden vi er et fagblad som går ut til medlemmer. Men jeg liker å tro at vi er omfattet.
5. Litt usikker på hva det innebærer, men vi står fritt til å skrive det vi vil, og gjerne skape debatt.
6. TJA!!!
7. Heldigvis!
8. I teorien, ja. I praksis, nei. Organisasjonens mening teller mer enn redaksjonell frihet.

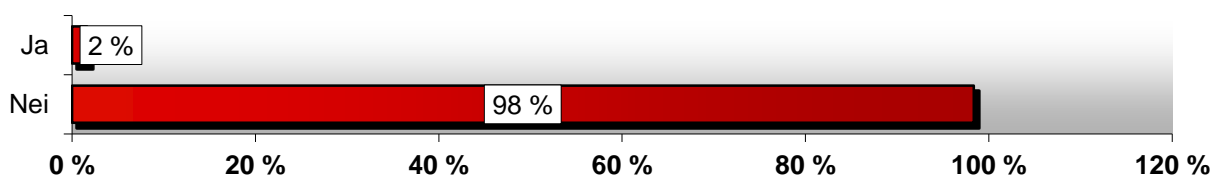
9. Kommentar: Våre eiere er staten – (***) som eier oss respekterer loven om redaksjonell friedom, men med departementet har de en sak gående for at redaktør skal få tilsetningsmyndighet iht. loven.
10. En kommentar til spørsmålet om styret: Vårt styre består av hele sentralstyret i organisasjonen pluss en representant fra de ansatte i redaksjonen. Gråsome?
11. Redaktøren er ansvarlig for bladets innhold, uten at loven er nevnt i utgiverselskapets vedtekter.
12. Det er jeg som redaktør som styrer og velger innhold i bladet. Har heldigvis aldri opplevd konflikt med bladeier/utgiver rundt dette.
13. Nei
14. Litt politisk styrt i tillegg
15. Et (fag-)medium - (fag-)mediet. Jeg stoler ikke på undersøkelser som er fulle av stavefeil.
16. Kan man være medlem av fagpressen uten ja på spørsmål 2???
17. Loven gjelder, men jeg må stadig forsvare den. Jeg er alene i redaksjonen, og må ukentlig minne folk i sekretariatet, medlemmer i (***) og/eller utenforstående på at vårt fagtidsskrift ikke på noen måte har mulighet til eller noe ønske om å produsere saker med det som mål for eksempel å plastre noens sår eller å hjelpe noens svoger med promotering av en nystartet business. Jeg opplever også tidvis at eier forsøker å styre innholdet ved å si at vi ikke skal skrive om en bestemt sak (som jeg som redaktør har fått nyss om via andre kanaler enn (***)). Eller at eier har tatt avgjørelser om stoff som skal inn, uten at jeg har vært med på avgjørelsen. Som regel holder det at jeg minner om den redaksjonelle friheten, så er problemet løst. Men er det akkurat som om det for noen er vanskelig å forstå hva Redaktørplakaten og Tekstreklameplakaten dreier seg om.
18. Dette blir satt under sterkt press fra annonsører

NØ-kommentar: I alt 120 redaktører har gitt svar på dette spørsmålet, og det er kun to prosent (to redaktører) som svarer nei på spørsmålet om loven om redaksjonell frihet gjelder for eget medium.

Det er grunn til å være skeptisk til svarene, eller rettere – skeptisk til redaktørenes kunnskap eller forståelse av lovens virkeområde (§ 3). Se kapittel 2 med omtale av lovparagrafene, forarbeid og tolkning.

Redaktørspørsmål 3:

Inneholder din arbeidskontrakt vilkår som legger begrensninger på den redaksjonelle friheten, utover at fagbladet skal redigeres i tråd med

NØ-kommentar: 120 redaktører har svart på spørsmålet og alle, bortsett fra to av dem, har stort tillit til at arbeidskontrakten ikke legger andre begrensninger på deres redaktørgjerning, enn det som følger av mediets formål og grunnsyn.

Det er ingen grunn til å tvile på at det er riktig, det er tross alt sjelden at arbeidskontrakter inneholder begrensninger av slik karakter – selv om to redaktører svarer at de har det. De to må selv avklare med seg selv om kontraktsformuleringer kan være i strid med loven, hvis den gjelder for deres medium.

Redaktørspørsmål 3A:

Føler du som redaktør at formuleringer i grunnsyn, formålsparagraf eller andre policydokument for fagmediet, som virker bindende/begrensende på redaktørens uavhengighet av eier?

Redaktørsvaer og -kommentarer:

Dette spørsmålet ble stilt åpent, uten svaralternativer. 99 redaktører ga svar, men 72 av dem innskrenker seg til kun "nei". Noen svarer nei, men med et tillegg, som for eksempel

- Hvis setningen i spørsmålet ovenfor skulle hatt en "det er" mellom "at" og "formuleringer", så er svaret "Nei".
- Nei. Vedtektsfestete redaksjonelle føringer legger naturligvis begrensninger, men de har ingenting med eierskap å gjøre, og har sin nødvendige funksjon,
- Nei, men det finnes heller ikke mange dokumenter som beskriver dette,
- Nei. Undertegnede har også egen arbeidskontrakt som ytterligere fastslår og styrker redaktørens uavhengighet.
- Utrolig dårlig formulert spørsmål..... Men nei,
- Nei. Grunnsyn, formålsparagraf stemmer med egen overbevisning/mening,
- Nei, ingen begrensninger,
- Nei, formålsparagrafen fungerer bra som rettestor for vårt arbeid,sammen med redaktørplakaten,
- Nei, ikke i de skriftlige dokumentene som formålsparagraf og redaksjonell plattform etc., men har opplevd forsøk på påvirkning og styring i samtaler/møter. Det har jeg opplevd i dagsaviser også. Tror ikke jeg kjenner én redaktør som ikke har opplevd dette så lenge man bedriver seriøs og kritisk journalistikk,
- Nei, ikke på en negativ måte,
- Nei, men realiteten er begrensninger,
- Nei. Trekker opp linjer for bladets policy,

- Nei....ikke bruk ordet policy!,
- Nei, alt er "på stell"!

Det er altså samlet 86 svar som gir forholdsvis klare nei, noe som utgjør 87 prosent av de 99 redaktørene som har svart på spørsmålet. I tillegg kommer et svar som må oppfattes i samme retning:

- Jeg opplever ikke slike konflikter, og opplever at jeg har full redaksjonell frihet og jeg deler utgivers grunnsyn/verdigrunnlag. Det vil alltid være en frihet under ansvar og hvis jeg hadde hatt problemer med visse sider av utgivers verdigrunnlag eller strategiske valg kunne det gitt grobunn for konflikt.

Noen få redaktører har valgt et slags midt i mellom-ståsted:

- I det store og hele er jeg fornøyd med bladets formålsparagraf, selv om den godt kunne vært enda mer formulert slik at redaktørens frihet sto ennå sterkere.
- Vi har jo et (***) fagråd (for forbundet) og en (***) rådgiver (for bladet) som til en viss grad kan virke begrensende i forhold til det å bedrive "kritisk journalistikk" innenfor vårt fagområde.
- I vedtektene står det at vårt blad er en del av eiers informasjonsapparat. Det er klart at det begrenser oss litt, og knytter oss nærmere eier enn om det kun hadde stått at vi skal dekke fagområdet bredt. På den annen side ER vi jo et medlemsblad. Og det står også i vedtektene at vi skal dekke vårt fagområde slik at det informerer medlemmer, politikere og allmennheten om problemstillinger og nyheter innafor fagområdet. I det ligger ganske stor frihet.
- Virker ikke begrensende, men lojalitetshensyn vil alltid være til stede.
- Grunnsyn, formålsparagrafer ol. er ikke begrensende , men det hender at muntlige "avtaler" eller andre oppfatninger av hva avtaler ibefatter, kan være en utfordring.

En redaktør har svart bare "ja", og én føyer til "litt begrensende". En tredje har føyd til at "magasinet er et medlemsblad". Og det fjerde ja-svaret i samlingen er formulert slik:

- Ja, det finnes. Eier har forsøkt å vri formålsparagrafen, slik at bladet skal bli mer organisatorisk rettet. Men den største begrensningen ligger i ressurser og økonomi.

Også fra redaktørene er det en god del kritiske merknader til utformingen av spørsmålene i undersøkelsen, blant annet om at det mangler flere svaralternativer. Disse konkrete merknadene kom fra tre redaktører til dette spesielle spørsmålet:

- Forstår ikke spørsmålet. Her må det være blitt en feilformulering.
- Hva er spørsmålet her?
- Et uklart spørsmål, trolig grunnet svak grammatikk.

NØ-kommentar: Først: Det kan ikke være noen tvil om at dette spørsmålet var vanskelig formulert og inneholdt både skrivefeil (det skal hete et medium, mediet, flere medier) og hadde et ord (som), som ikke skulle stå der, alternativt at "det er" skulle settes inn mellom "at" og "formuleringer", slik det ble foreslått i en av redaktørmerknadene. Kanskje bidro

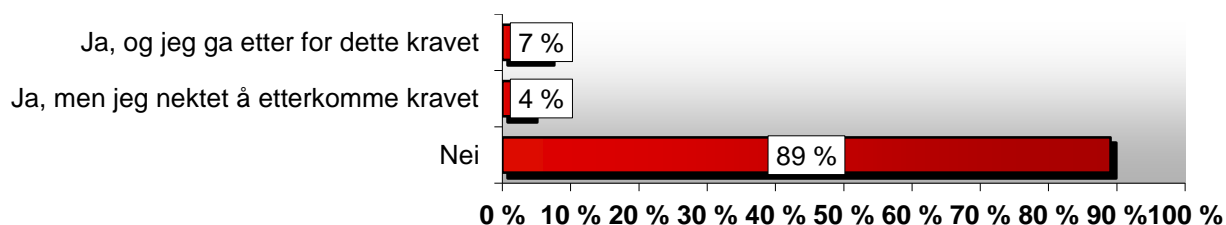
spørsmålsformuleringen til at omkring 20 redaktører unnlot å svare, men det er vel uansett ofte tilfelle når det kommer åpne spørsmål i en undersøkelse, uten svaralternativer.

Dernest: De aller fleste som har svart har oppfattet meningen med spørsmålet, og de aller fleste som har svart har gitt et noenlunde tydelig nei eller benektende svar. De utgjorde nær 88 prosent av alle svar. Ja-svarene er helt nede på omkring 4 prosent (fire redaktører), 5 prosent balanserer på et mellomtrinn, og de siste 3 prosentene konsentrerte seg utelukkende om spørreteknikk og –språk.

Resultatet gir i alle fall det klare svar fra et dominerende flertall at det ikke er i formelle vedtekter eller dokumenter at begrensningene finnes, selv om det ikke kan utelukkes at det finnes eksempler på det. Ett av svarene kan tyde på det.

Redaktørspørsmål 4:

Har du opplevd at fagbladets eier eller styre har forsøkt å gjøre seg kjent med redaksjonelt materiale, enten tekst eller bilde, før det var offentliggjort?

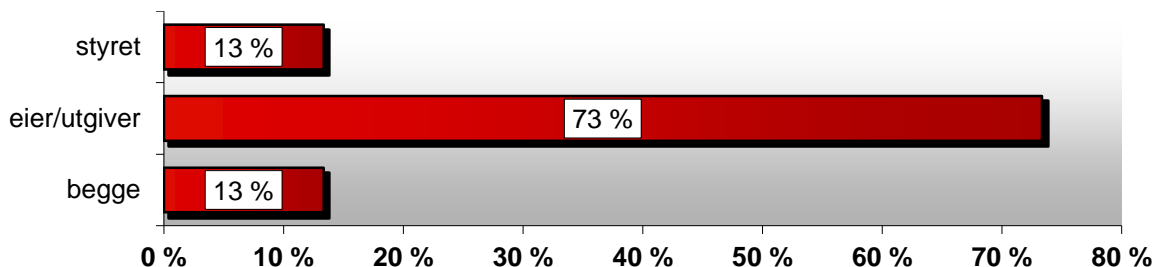

NØ-kommentar: 119 redaktører svarte på dette spørsmålet, og 11 prosent (13 redaktører) av dem har opplevd at eier eller styre for mediet har forsøkt å gjøre seg kjent med redaksjonelt innhold, før publisering. Dette er i utgangspunktet ikke tillatt, etter § 4 lov om redaksjonell frihet, dersom mediet faller innenfor virkeområdet for loven.

Svarene viser at redaktøren i noen tilfeller ga etter for dette kravet (7 prosent, som er 8 redaktører), mens redaktøren i noen andre tilfeller ikke etterkom kravet (4 prosent, som er 5 redaktører).

Redaktørspørsmål 5:

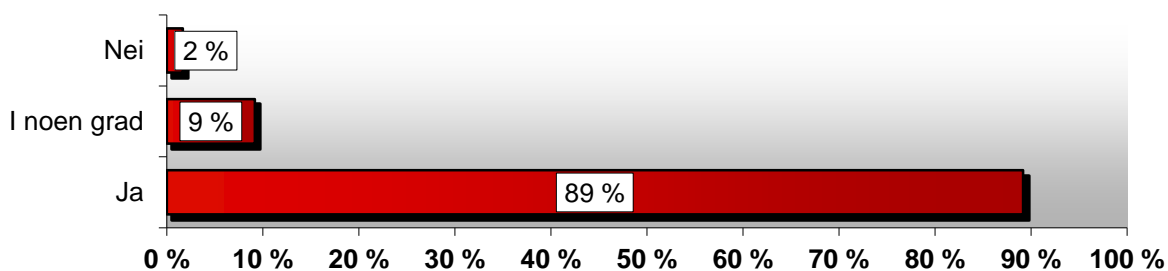
Om du svarte ja på spørsmålet over, vennligst oppgi hvem som har kommet med slike krav,

NØ-kommentar: Dette spørsmålet skulle besvares av redaktører som under forrige spørsmål bekreftet at de hadde opplevd at eier eller styre/utgiver hadde forsøkt å gjøre seg kjent med innhold før publisering. Spørsmålet er besvart av 15 redaktører, som er to flere enn de som besvarte bekreftende på forrige spørsmål...

Redaktørspørsmål 6:

Føler du som redaktør at du står fritt til å avgjøre hva som skal publiseres i fagbladet, inkludert valg av materiale, presentasjon av oppfatninger, vinklinger også videre?

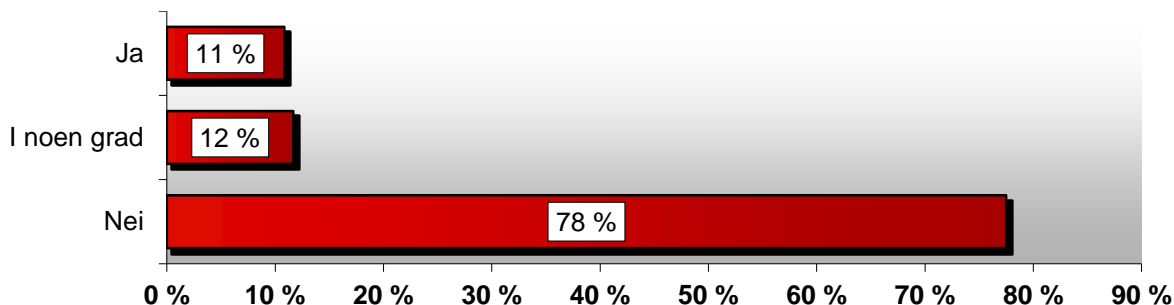
NØ-kommentar: 120 redaktører ga svar på dette spørsmålet, og det store flertall – nær 90 prosent – mener at de står fritt til å avgjøre hva og hvordan når det gjelder publisering i eget medium.

Omkring 11 prosent av redaktørene har ikke svart klart ja. Disse fordeler seg med to redaktører som svarer klart nei og 11 redaktører som svarer ”i noen grad”.

Redaktørspørsmål 7:

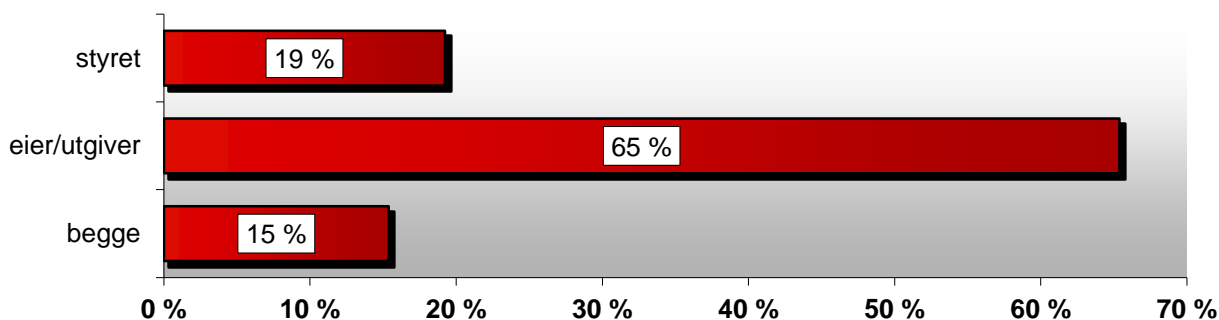
Har du opplevd at fagbladets eier eller styre har forsøkt å instruere eller overprøve dine vurderinger i redaksjonelle spørsmål?

NØ-kommentar: Det er 120 redaktører som har svart også på dette spørsmålet, og her kan vi ane at gruppen av redaktører som ikke er helt sikre på sin uavhengighet, er vokst i forhold til foregående spørsmål. Det er altså nesten en fjerdedel av disse redaktørene (27 redaktører) som klart eller ”i noen grad” har opplevd at eier eller styre har forsøkt å instruere i redaksjonelle spørsmål.

Redaktørspørsmål 8:

Om du svarte ja på spørsmålet over, vennligst oppgi hvem som har kommet med slike krav

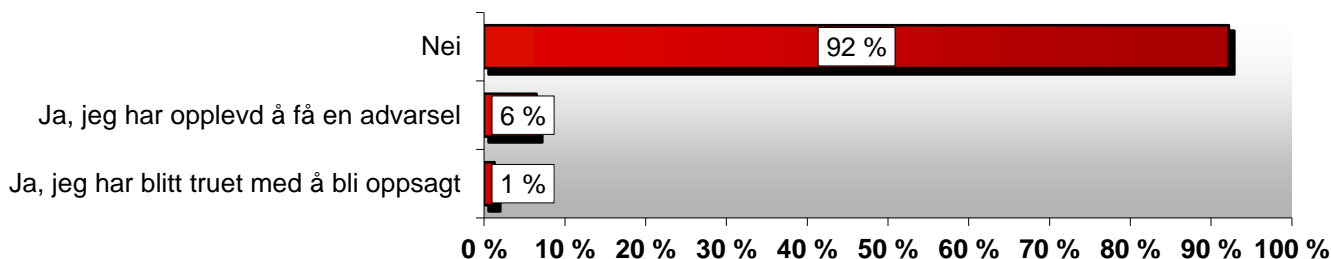

NØ-kommentar: Det er 26 redaktører som har besvart spørsmålet, slik at en av dem som ifølge forrige spørsmål hadde opplevd dette ikke har konkretisert hvem som forsøkte å instruere.

Spørsmål eller svar gir oss ellers ikke noen nærmere informasjon om hvorvidt dette var lovstridig instruksjon eller ikke.

Redaktørspørsmål 9:

Dersom du har opplevd at styret eller eier har forsøkt å instruere deg i saker av redaksjonelle spørsmål, har du i etterkant opplevd at styret eller eier har antydnet at det vil kunne få konsekvenser for stillingen?

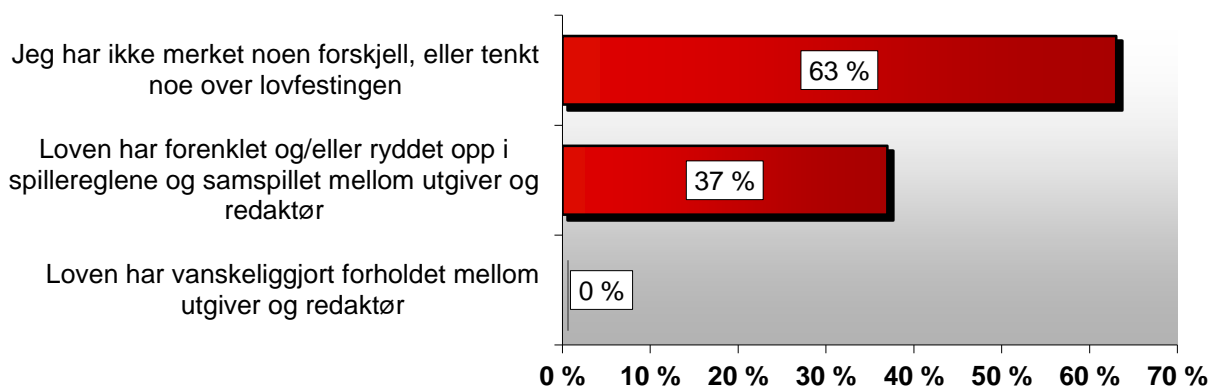

NØ-kommentar: Dette spørsmålet er besvart av 77 redaktører. Det er naturlig at svarprosenten går ned her, og strengt tatt er det vel bare de 27 som besvarte de foregående spørsmål som skulle svare her. Vi får likevel vite at det er lagt press på redaktørene i seks av tilfellene som er oppgitt av redaktørene. Fem redaktører oppgir å ha fått advarsel fra eier/utgiver, mens én redaktør er truet med å bli oppsagt.

Vi kan heller ikke her vite om reaksjonene fra eier/utgiver er lovstridig, så lenge vi ikke vet om dette har skjedd i et medium som går inn under loven.

Redaktørspørsmål 10:

Hva har lovfestingen av redaksjonell frihet i media betydd for deg som redaktør?

NØ-kommentar: 119 redaktører har gitt svar på dette spørsmålet og redaktørene er åpenbart samstemmige om at lovfestning av redaksjonell frihet ikke har gjort noen skade. Ingen har krysset av for at loven har vanskeliggjort forholdet mellom utgiver og redaktør. 37 prosent av redaktørene (44 i antall) mener at loven har forenklet eller ryddet opp i forholdet, og resten (75 redaktører) har ikke merket noen forskjell.

Generelle redaktørkommentarer, spørsmål nr. 14 i spørreskjemaet:

Blant redaktørene er det 23 som har valgt å gi en kommentar til sist i skjemaet, med merknader til undersøkelsen generelt eller til enkeltspørsmål. De følger her i nummerert form:

1. Spørsmål kan være unyansert og Utgiver/styre må jo komme med forslag og innspill som de mener kan være forbedringer
2. Vi fikk god hjelp av Fagpressen til å lage kjøreregler. Så takk for det!
3. Ja, veldig teoretiske spørsmål. I den praktiske virkeligheten hvor redaktøren av et lite fagblad kanskje sitter vegg i vegg med utgiver, har redaktøren en magefølelse på hva som går an å skrive og hva som ikke går an - og jenker seg deretter så sant sakene ikke er av en sånn karakter at de MÅ skrives.
4. God undersøkelse, med relevante spørsmål!
5. Punktene 9 til 11 mangler noen nyanser. Ja og nei blir svart/hvitt. Det mangler punkt om diskusjoner, uenigheter mellomløsninger. Når det gjelder punktet om trusler mot stilling, burde det også vært med et punkt om budsjetter. Jeg opplever at det er her problemene ved diskusjoner ofte oppstår. Hvorfor skal vi bruke penger på dette, når vi framstilles på denne måten?...
6. Forstår at jeg er heldigere enn de fleste, siden en slik undersøkelse er nødvendig. Årsaken er vel at hele (***) har gått sammen og dannet et lite AS, som står som utgiver. Ingen enkelt eier er dermed i posisjon til å fremme særinteresser.
7. Enkelte av spørsmålene er upresise og kan tolkes ulikt. Dersom man ikke klarer å stille mer presise spørsmål bør det i større grad være mulig å gi et begrunnet svar. / På bakgrunn av spørsmålsstillingen bør man derfor være forsiktig ved tolkning av svarene som er avgitt.
8. Jeg fant ikke helt noe sted å ta opp dette. Vårt redaksjonelle forhold til eier er i grunnen veldig godt. Men vi har ett stridstema, og det gjelder spørsmålet om hvem som skal avbildes i bladet. Eierne har et krav (det finnes etter sigende styrevedtak fra mange år tilbake) om at det skal være medlemmer av organisasjonene på bildene i bladet, dersom det ikke er gode grunner for noe annet. Det høres ut som et tullekrav og kanskje enkelt å forholde seg til, men det skaper litt trøbbel i hverdagen, og journalistene vrir seg selvsagt over å praktisere det sånn noenlunde. Dette er det eneste vi så langt har havna i opphetete diskusjoner om. Ellers har vi et godt og åpent forhold, og begge parter er klar over at vi ikke vil være enige om alt alltid. Eller prioritere likt.
9. Generalsekretærer er ofte de med lange fingre som gjerne vil styre.
10. Fint at dere holder en finger på dette viktige spørsmålet!
11. I et blad som vårt vil det alltid være samspill og diskusjoner mellom utgiver og redaktør. Jeg føler at vi har god forstående for hvor grensene går. I de tilfellene der jeg har latt eier/utgiver bli kjent med hva som står i bladet i forkant, har det vært ukontroversielle og uproblematisk saker. I mer betente saker trår også eier/utgiver mer varsomt, er min erfaring.
12. Spørsmålene var veldig fokusert på eiere/styre - og direkte, konkrete forsøk på styring/påvirkning. Vel så utfordrende som fagpresseredaktør er nærheten til kildene, indirekte forsøk på påvirkning, forholdet mellom kommunikasjon/info og redaksjonen, forventninger om "vår avis skriver vel ikke om dette" og dermed

sjølsensuren som kan slå inn osv.... Mye manglende forståelse for hva uavhengighet og kritisk journalistikk betyr i praksis. Om ikke dette påvirker meg som redaktør så mye så merker jeg at det gjør noe med journalistene f.eks. Men nå er jo vi en fersk og nystarta avis og mange trenger å vende seg til og bli kjent med oss:)

13. Forsøkene på å overprøve/instruere redaktør har skjedd kun to ganger i løpet av min periode, som er 11 år. I tillegg kommer uttrykk for misnøye i enkelte saker. Med andre ord: lite av denne typen press, men det har skjedd.
14. Litt naive
15. Det er av gjentakende viktighet at de som til enhver tid representerer eierne, blir kjent med hva det innebærer at bladet skal drives etter redaktørplakaten. Samtidig er det viktig at de som blir nye i eiersituasjonen, får en forståelse for hvorfor det er viktig for troverdigheten at publikasjonen drives etter redaktørplakaten. Etter mitt syn hadde det vært fint om Fagpressen kunne tilby korte seminar: "Ny som eier". Som et fagforeningsblad, opplever vi at de som velges inn i Bladstyret som eiere, ikke har spesiell kunnskap om det å eie og drive en publikasjon. Eventuelt konfliktstoff blir lettere unngått hvis også eierrepresentanter har samme forståelse for hva redaktørplakaten innebærer, og hvorfor det er viktig å drive etter den.
16. Forskjell på medlemsblader, aviser og fagtidsskrifter.
17. Spørsmålet om eierskap fanger ikke godt nok opp min avis' eierstruktur: En forvaltningsinstitusjon som har et styre, og dette styret er også avisas styre.
18. Noen av spørsmålene egner seg ikke for mellomledere.
19. Jeg har opplevd press fra eier/utgiver, men ikke i dokumenter som etter spørres her. Innblanding/press har kommet på telefon og i møter. Har ikke blitt truet med oppsigelse, men med mulig fjerning av redaktørplakat. Dette er ikke lenger noe problem etter at eier/utgiver fikk ny ledelse. Men forståelsen av og kunnskapen om redaksjonelt arbeid og redaksjonell frihet er svært variabel, og som redaktør i et fagblad utgitt av en organisasjon opplever jeg rammene for bladproduksjonen som personavhengige og dermed skiftende over tid.
20. På spørsmål 8 ("Føler du som redaktør at du står fritt til å avgjøre hva som skal publiseres i fagbladet, inkludert valg av materiale, presentasjon av oppfatninger, vinklinger også videre?") svarte jeg "I noen grad", fordi det var det alternativet som var nærmest. "I stor grad" er imidlertid mer dekkende for meg.
21. Her var det mye om forholdet til eiere/styrer. For meg er den virkelig store utfordringen annonsørene som forlanger innflytelse. Bladet har et begrenset antall annonsører og det er krevende å holde sin sti fullstendig ren.
22. Loven er positiv, og det er en fin sikring i tilfellet eieren skulle skifte mening, men den har ikke endret gjeldende praksis hos oss. Den er god. Når det er sagt er det viktig å huske at eieren ikke skal blande seg inn i tidsskriftets redigering/innhold, men det betyr ikke at eieren ikke skal ha meninger om det vi skriver. Tvert om.
23. Jeg har opplevd at eier / daglig leder har ønsket å få vite hva som skal stå i neste nummers leder. Men jeg har ikke oppfattet det som et inngrep i min redaktørfrihet. Det har dreid seg om å være forberedt på innhold, ikke om å endre det.

NØ-kommentar: Også blant redaktørene er det enkelte som er misfornøyd med spørsmålsformuleringer og -språk, og særlig med mangel på svaralternativer. For øvrig er det mange ulike synspunkter og problemstillinger som tas opp i de generelle redaktørkommentarer, og som fortjener å bli fanget opp av fagpressen sentralt i det videre arbeid. Det gjelder f.eks:

- hvordan eier øver indirekte presse på redaksjonen, for eksempel gjennom budsjett. Hvilken innflytelse har redaktøren på eget budsjett? Hvor detaljert kan eier/utgiver styret gjennom budsjett?
- kan det arrangeres et seminar om selvsensur? Hva er det, hvordan oppleves den, eller hvordan oppdages den – og hvordan skal den eventuelt bekjempes?
- de særlige forhold som kan gjelde i offentlige eide fagblader og aviser, som gjør at det bør være aktuelt med en konferanse i regi f eks av Fagpressen og NR om denne bladgruppen,
- hvordan er forholdet mellom informasjonsavdeling og fagblad er regulert og praktisert, særlig i små virksomheter/organisasjoner?
- hvor detaljerte retningslinjer bør utgivere kunne gi gjennom grunnsyn, retningslinjer, policy- eller strategidokumenter?
- bør Fagpressen arrangere en erfaringskonferanse om de gode erfaringer, der de som med å ha godt samspill mellom eier/utgiver og redaktør, kan orientere om hvordan de arbeider?
- Fagpressen er direkte utfordret i en av kommentarene om å lage seminar om ”ny som eier” (eller utgiver-representant).
- bør Fagpressen arrangere en erfaringskonferanse om annonsepress og tekstreklame?

KAPITTEL 4: Journalistspørsmålene

Journalistene ble stilt sju spørsmål og ingen av spørsmålene hadde åpent felt for tilleggsmerknader. Derimot var det til sist i skjemaet åpnet for generell kommentarer, og den sjansen har journalistene (33 av 115) brukt i stor utstrekning. Mange benyttet anledningen til å klage på spørsmålsform og -språk.

For journalistenes vedkommende viser resultatene

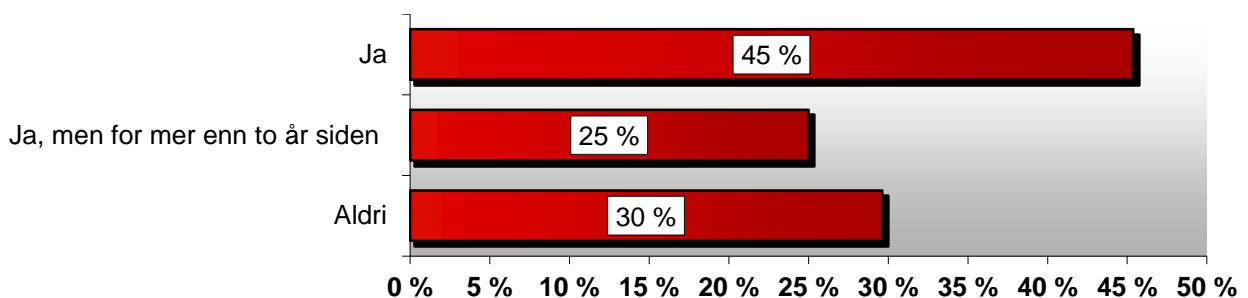
- at omkring en av ti journalister i fagpressen har opplevd at artikkel er krevd stoppet etter inngripen av fagbladets eier (spørsmål 5),
- at hele 60 prosent av journalistene som svarte (66 av 111) aldri har hatt følelse av å handle i en form for selvsensur til fordel for eier eller utgiver (spørsmål 6),
- at 22 prosent av journalistene som svarte (24 av 108), mente at kritisk nyhetsjournalistikk om egen organisasjon aldri var en selvfølgelig del av arbeidet i redaksjonen.

Journalistene har vært særlig kritiske til mangelen på gode og antall svaralternativ i undersøkelsen, ikke minst i forhold til det siste spørsmålet ovenfor (og det siste i skjemaet).

I fortsettelsen av dette kapittel ser vi nærmere på de enkelte svar som er gitt av journalistene:

Journalistspørsmål 1:

Har organisasjonens politikere eller toppledelse i løpet av de siste to år kritisert redaksjonen for å ha stilt kritiske spørsmål om organisasjonen?

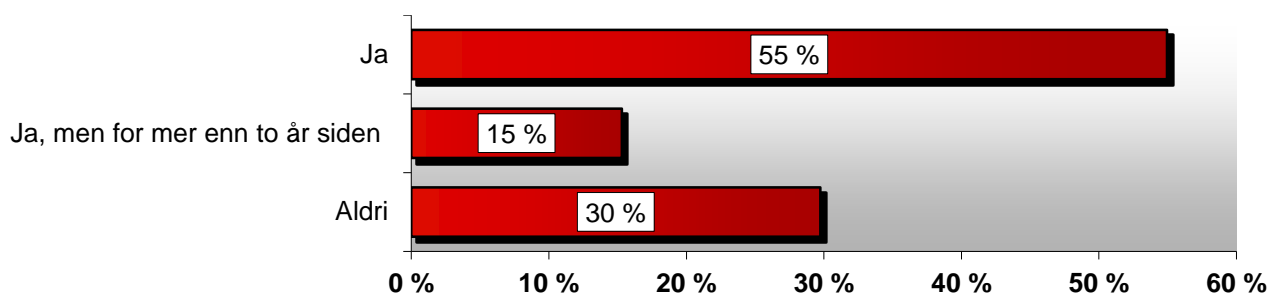
NØ-kommentar: 108 av totalt 115 journalister som har gitt ett eller flere svar i undersøkelsen, har svart på dette spørsmålet. 45 prosent av dem (49 journalister) har svart ja på spørsmål om de har opplevd kritikk mot redaksjonen siste to år for å ha stilt kritiske spørsmål om organisasjonen.

Går man lenger bak i tid – for mer enn to år siden – øker antallet til 81 journalister, eller 70 prosent.

Jeg har vanskelig for å se at slik kritikk av redaksjonene skal være kritikkverdig. Det må være fullt tillatt å kritisere redaksjoner, også fra eiere og utgivere, så lenge det skjer åpent og offentlig. Det er verre med mulig skjult press eller påvirkning fra eiere eller utgiveres side.

Journalistspørsmål 2:

Har organisasjonens politikere eller topledelse kritisert redaksjonen for å ha tatt opp saker som de mener det ikke er gunstig å fokusere akkurat nå?

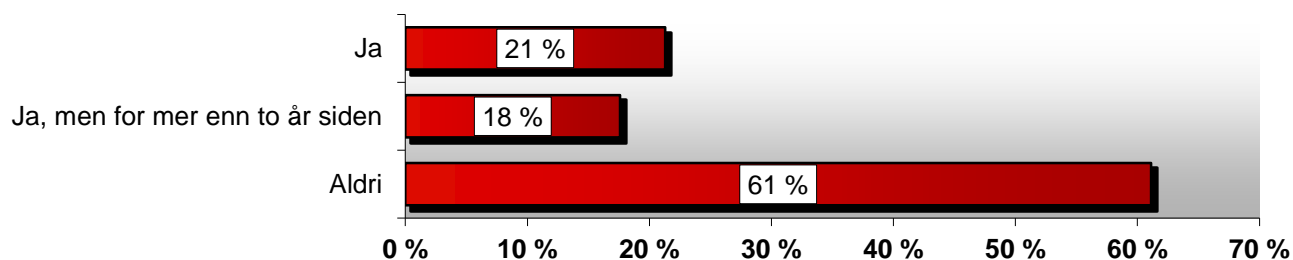

NØ-kommentar: Dette spørsmålet er besvart av 111 journalister. Slik kritikk mot redaksjonene har åpenbart forekommet noenlunde i samme omfang som belyst med første spørsmål.

Min kommentar er den samme, at åpen kritikk – debatt – etter publisering er tillatt og ønskelig. Det er den skjulte aktivitet, og særlig før publisering, som er farlig.

Journalistspørsmål 3:

Har organisasjonens politikere eller topledelse krevd at saker blir trukket fra nettet eller dementert i bladet?

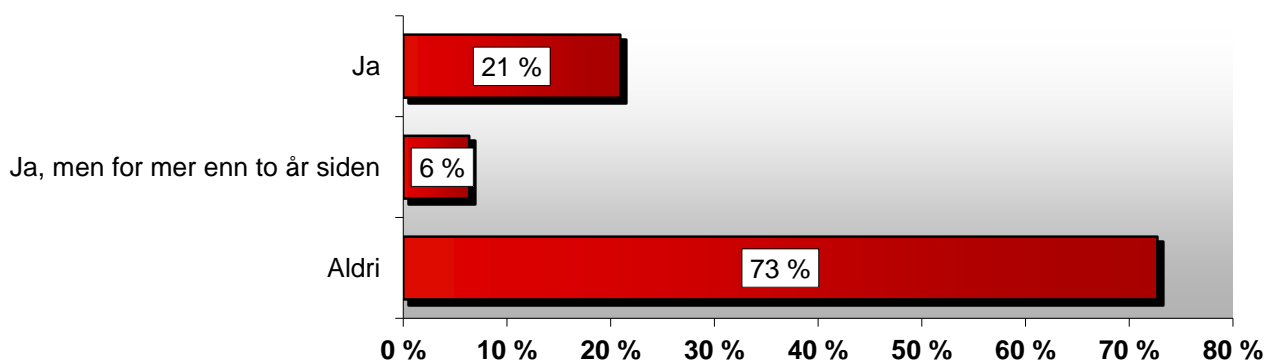

NØ-kommentar: Spørsmålet er besvart av 108 journalister. To av ti journalister (21 prosent eller 23 i antallet) har opplevd at saker blir trukket eller dementert, i løpet av de siste to år.

Det er selvsagt alvorlig dersom eier eller utgivere som står bak et medium gir seg til å kreve tilbaketrekning eller dementi av publisert materiale. Men her, som til de to første spørsmålene, må det påpekes at det tross alt er skjedd *etter* publisering – og for alt vi utenforstående vet, så kan det godt tenkes at det var gode grunner for å kreve dette.

Journalistspørsmål 4:

Har du opplevd at kritiske nyhetsoppslag om egen organisasjon blir stoppet av redaktøren?

NØ-kommentar: Det er 110 av journalistene som har gitt svar til dette spørsmålet. 23 av dem (21 prosent) svarer at de har opplevd at redaktøren har stanset kritisk nyhetsoppslag om egen organisasjon i løpet de siste to år. Ytterligere 7 journaliser har tilsvarende opplevelse om vi går lenger tilbake i tid. Et stort flertall – 73 prosent – har ikke slike opplevelser i det hele tatt.

Selv om formålet med spørsmålet må ha vært å kartlegge om redaktøren stoppet uønsket kritikk mot organisasjonen, så er det fare for at dette spørsmålet kan ha fanget opp stansing av publisering som inngår i vanlig redigering.

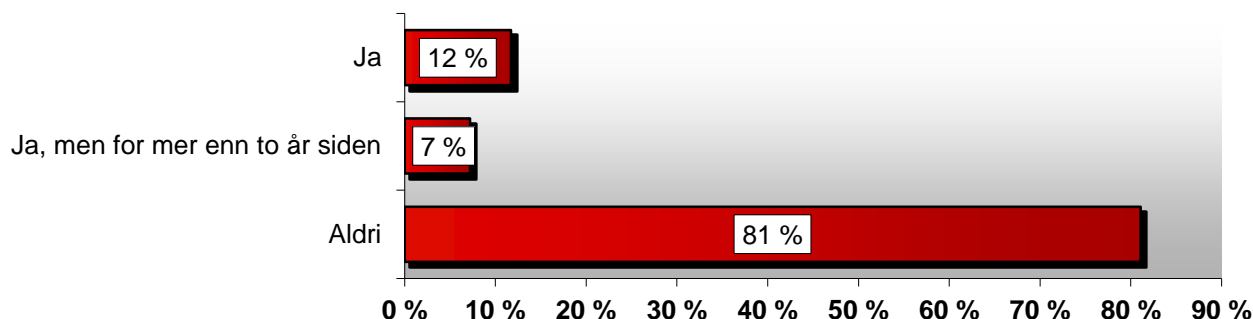
Det kan være kvalitetskrav som ikke har vært oppfylt, men det kan selvsagt også være utslag av selvsensur og selvsagt også feighet hos redaktørene. Som i flere av de andre tilfellene som er behandlet i spørsmålene i undersøkelsen, måtte vi hatt en mer konkret vurdering for å avgjøre om inngrepet var kritikkverdigg.

I tilfeller som dette ville loven om redaksjonell frihet ikke være aktuell, ettersom den regulerer forholdet mellom utgiver og redaktør.

Journalistspørsmål 5:

Har du opplevd i din redaksjon, at en artikkel har blitt stoppet etter inngripen fra fagbladets eier?

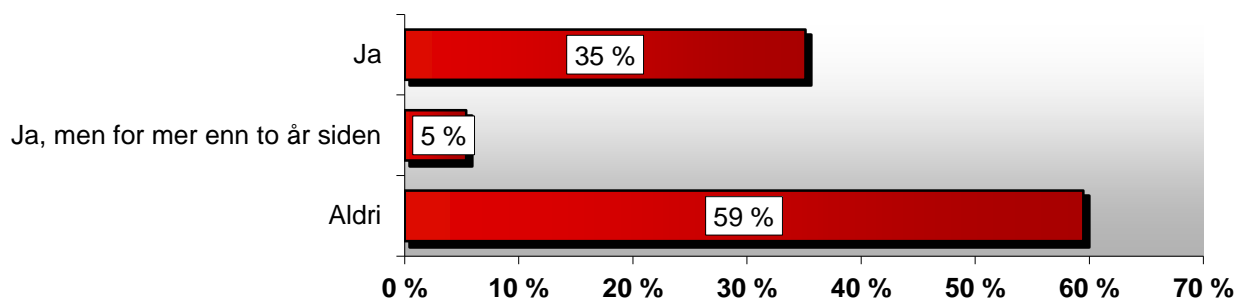

NØ-kommentar: Dette spørsmålet er besvart av 111 journalister. Tretten journalister (12 prosent) har opplevd at eier av bladet har grepet inn og stoppet en artikkel. Går vi lenge tilbake i tid, kommer ytterligere åtte tilfeller i tillegg, men de fleste – 81 prosent eller 90 i antall – aldri har opplevd noe slikt.

I dette spørsmålet er vi ved kjernen av hva lov om redaksjonell frihet skal sikre, nemlig at det er ansvarlig redaktør av mediet som skal avgjøre bladets innhold. Er redaktøren blitt hindret i å publisere en artikkel, som en form for forhåndssensur, er det klart brudd både på redaktørplakaten og på lov om redaksjonell frihet – men det siste bare dersom det aktuelle mediet går inn under virkeområdet for loven.

Journalistspørsmål 6:

Føler du at du noensinne har handlet i en form for selvsensur til fordel for bladets eiere?

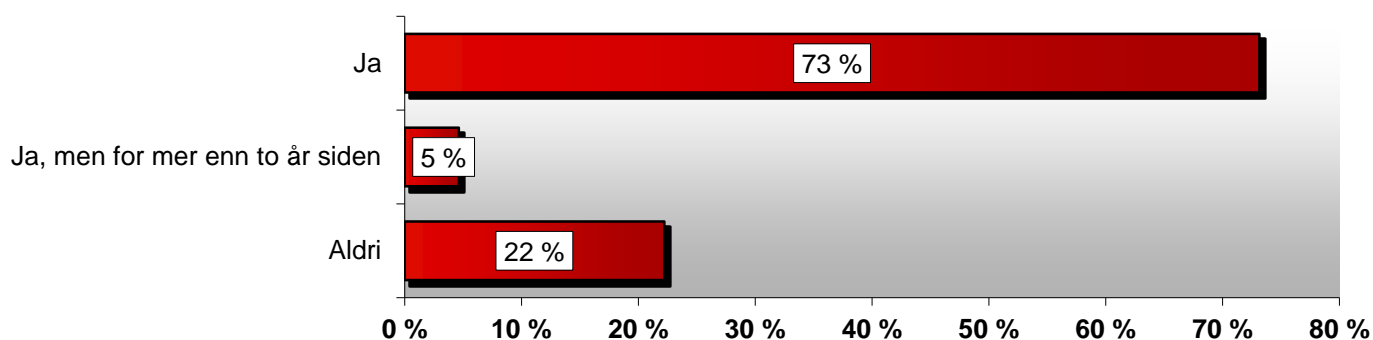
NØ-kommentar: 111 journalister har svart på dette spørsmålet. 39 journalister – eller 35 prosent – har svart at man en eller annen gang siste to år har hatt følelse av å utøve selvsensur til fordel for eier. 66 av de 111

journalistene, som er hele 60 prosent, har svart at de aldri har hatt en slik følelse.

Det er *min* følelse at dette er noe overraskende, og kanskje kan tyde på at fenomenet selvsensur er for lite kjent eller drøftet i mediekretser. Normalt ville jeg tro at atskillig flere mediefolk må ha vært innom selvsensur-følelsen i sitt redaksjonelle arbeid, på godt og ondt.

Journalistspørsmål 7:

Er kritisk nyhetsjournalistikk om egen organisasjon en selvfølgelig del av arbeidet i din redaksjon?

NØ-kommentar: 108 journalister av 115 spurte har gitt svar til dette spørsmålet – og flere av dem mener at spørsmålet er dårlig formulert, vanskelig å svare på og at det mangler viktige svaralternativer.

Det blir unektelig litt merkelig å registrere at 22 prosent (24 journalister) av dem som svarte, aldri har opplevd ”kritisk nyhetsjournalistikk om egen organisasjon som selvfølgelig del av redaksjonen”. Er det tilfelle at det er slik, så er det urovekkende, selv for en del av pressen som ikke nødvendigvis alltid har nyhetsjournalistikk øverst på prioriteringslisten. Men særlig svarene til dette siste spørsmålet bør nok tas med mange forbehold, se f. eks. kommentar nedenfor, nr. 2, 3, 4, 5, 11, 12, 13, 14, 17, 18, 20, 21, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 32 og 33.

At 79 journalister, eller 73 prosent, svarer ja på spørsmålet, er mer naturlig.

Generelle journalistkommentarer, spørsmål nr. 9 i spørreskjemaet:

Blant journalistene er det 33 som har levert en åpen, generell kommentar til sist i skjemaet. De følger her:

1. Jamt over er spørsmåla irrelevante for min publikasjon, då den er eigd av eit privat forlag og frittstående frå alt av organisasjonar og den slags. Kort og godt ingen økonomiske, organisatoriske eller politiske band på noko vis til nokon knytte til bransjen vi skriv om.
2. "Vet ikke" burde vært en mulighet. Man har jo gjerne jobbet der en begrenset tid. "Aldri" er jo veldig definitivt...
3. Spørsmål 7 ble litt dumt i forhold til svaralternativene. Åpenhet er en balansegang, vi er nok enige om at vi skal ha et kritisk blikk på egen virksomhet for å gjøre den bedre men jeg opplever at vi ikke tar tydelig imot ledere som mener at selvkritikk og ønsker om forbedring skal forbli interne prosesser.
4. Det skulle kanskje vært en mulighet for å svare "vet ikke".
5. Savner flere svaralternativer: Nei ("aldri" blir alt for bastant,) og vet ikke. Jeg skulle også gjerne visst om svarene mine kan spores til meg eller avisa mi eller om jeg er anonym. Kjekt å vite! Ellers veldig viktig tema dere tar opp! / Hva redaktørene opplever av press og om de faktisk tar hensyn til dette i sine beslutninger, for eksempel i tittelvalg og hvilke journalister som skal dekke hva, vil ikke nødvendigvis journalistene få vite noe om. Redaktørene vil gjerne framstå som rakryggete og upåvirkelige, og det samme vil vi journalister. Selv om vi driver kritisk journalistikk mot eier, kan det likevel hende vi - bevisst eller ubevisst - tar mer hensyn til eier i framstillingen, enn til andre vi omtaler, for ikke å lage for mye støy eller mas i hverdagen. Eller vi drar til litt ekstra for å markere vår uavhengighet. Dessuten kan jo eier -som alle andre - påpeke feil og unøyaktigheter i journalistikken vår. Om feilene rettes opp/beklagges, er det ikke nødvendigvis noe knefall for eier. Men kanskje er terskelen for å presisere/korrigere/ beklage lavere når kritikken kommer fra den kanten? Dette er ikke helt svart/hvitt og redaksjonell frihet blir ikke vedtatt en gang for alle, selv om det er viktig å ha det på papiret og eier faktisk ønsker en uavhengig avis. Jeg har heldigvis redaktører som tar denne kampen når/hvis det trengs (så langt jeg vet). Men det behøver ikke bety at vi/de er helt upåvirkelige.
6. Mitt organ er nylig nedlagt. En av grunnene er ønske om å ha kontroll over informasjonen som går ut. Økonomi er også en grunn, men bare denne er uttrykt utad.
7. Dette var vanskelige spørsmål som krever at man kjenner tidsskriftets svært lange historie. Jeg vet ikke om det aldri har vært kritisert/grepet inn fra oven, og jeg vet heller ikke om det har skjedd for mer enn to år siden. Så "vet ikke" burde vært et alternativ. Mine svar er altså ikke nødvendigvis helt i samsvar med historien...
8. Undersøkelsen ser ut til å være rettet mot den delen av fagpressen som har en organisasjon som utgiver. Dermed er den ikke relevant for oss som jobber i andre fagblader.
9. Her hos oss følger vi de anvisninger som Vær varsom-plakaten gir.
10. Jeg er ikke utgiver, bare journalist.
11. Litt få alternativ på svarene.

12. Synes svaralternativene var dårlige. "Ja" og "ja, men for mer enn to år siden" og "aldri" var lite dekkende som svar på et par av spørsmålene. Jeg måtte derfor svare "ja" på spørsmål hvor et ja-svar strengt tatt ikke kjentes helt riktig. Og kunne kuttet ut den stadige bruken av ordet "kritisk" i spørsmålene, ettersom saker ikke nødvendigvis må være kritiske til organisasjonen for at ledelsen (eller andre) reagerer.
13. Svaralternativene passer best for skråsikre journalister. Tvilerne (tenkerne) blant oss burde hatt flere alternativer enn JA / JA, MEN FOR MER ENN TO ÅR SIDEN / ALDRI. Jeg ble fristet til å avbryte undersøkelsen på grunn av dette, men valgte likevel å fullføre.
14. Det er bra at dere tar opp dette temaet! Jeg savner svarkategorien "Sjelden" mellom "ja" og "aldri".
15. Undersøkelse differensierer ikke mellom fast ansatte og frilansere (sist nevnte vil ha ulike oppdragsgivere).
16. Jeg arbeider for flere blader. Svarene gjelder flertallet av dem. Jeg har opplevd ett blad (medlem i Fagpressen) som er gjennomført ukritisk og misjonerende, og har stille og rolig sluttet å arbeide for vedkommende blad. Imidlertid er det her et vel så stort problem i forhold til annonsører som i forhold til utgiverorganisasjonen: Jeg opplever å bli bedt om å bruke konkrete bedrifter som case fordi de annonserer i bladet.
17. Litt vanskelig å svare på siste spørsmål, om kritiske nyhets saker om egen organisasjon er en naturlig del av redaksjonen. Ville svart "delvis".
18. En metode-kommentar. Det bør alltid være et "Vet ikke" e.l. svaralternativ. Dette kan virke som flisespikking men er viktig for resultatenes troverdighet. For min del har jeg nettopp begynt å arbeide hos nåværende oppdragsgiver og det er en del ting jeg foreløpig ikke har oversikt over.
19. Svarene gjelder hele redaksjonen, mer enn meg som journalist i redaksjonen, og tilfellene er svært få.
20. Spørsmålsstiller tror åpenbart at alle som deltar i denne undersøkelsen, jobber og er fysisk til stede i en redaksjon. Fagpressen fungerer ikke slik. Mange av oss medarbeidere er frilansere - plassert på ulike geografiske steder i Norge. / Spørsmålene omhandler et viktig tema, men fordi den gjennomføres på en slik måte - og uten "VET IKKE" alternativer i svarene, vil undersøkelsen inneholde til dels store usikkerheter. Kanskje er resultatet gjennomført ubrukbart. Jeg forslår at dere hiver hele saken i bøtta og jobber fram et nytt konsept som tar hensyn til alle de ulike formene for samarbeid fagpressejournalister har med sine redaksjoner. / La meg føye til at statistikk ligger godt innenfor min fagkrets.
21. Skulle gjerne hatt mulighet til å svare «vet ikke» eller «ikke så lenge jeg har jobbet der» – svarene kan derfor bli unøyaktige.
22. Jeg er frilansjournalist, og flere av disse spørsmåla burde jeg fått mulighet til å svare "vet ikke" på - rett og slett fordi det er redaktøren som håndterer de problemstillingene - jeg blir ikke involvert i alle forhold mellom magasin og eier.
23. Utgivere må blir mer klar over sin rolle. De trenger å bli mer bevisst sin egen hva en utgiver er, og hva troverdighet har å si i journalistikken.
24. For lite nyanserte svaralternativ, særlig på siste spørsmål.
25. Dårlige alternativer: "aldri" er sterkt. Og hvordan skal dere vekte "ja" mot "ja, for mer enn to år siden"? "Ja" kan bety "ja, for et år og 11 måneder siden". Neste alternativ kan bety det samme, men en måned tidligere. Eller 10 år tidligere.

26. Burde vært vet ikke-alternativ. Jeg er ny i redaksjonen.
27. Svaralternativene var parodiske. Ja eller aldri? Eh, for så enkel er verden? Min verden er faktisk langt mer nyansert enn som så! Jeg gikk over til bare å svare "et eller annet" for å se hvilke flere spørsmål som skulle dukke opp. Jeg skulle ikke sende inn disse svarene. Men brått sto det "Takk for at du deltok", uten at jeg skulle trykke på en knapp med "send inn svarene" først (og det var heller ingen ting som viste hvor langt jeg var kommet i undersøkelsen, så jeg kunne stoppe like før den var over). Useriøs undersøkelse som dere ikke bør legge vekt på. Og jeg har svart på mange i mitt liv - og aldri skrevet dette før.
28. Få svaralternativ. Dekker ikke. F.eks "av og til" kunne passet som svar på siste spørsmål. Og "vet ikke" kunne passet andre steder. Vet jo ikke hva redaktøren må gjennomgå.
29. Jeg har svart "aldri" på noen av spørsmålene, men egentlig kan jeg ikke vite det helt sikkert. Mange av spørsmålene handlet om forholdet mellom bladet/redaksjonen og eierne, altså om ting som ligger utenfor min egen direkte erfaring. Derfor må "aldri"-svarene tas med et visst forbehold: aldri SÅ VIDT JEG VET, betyr det egentlig.
30. Det siste spørsmålet passet ikke helt til svarmulighetene. / Ellers må jeg si at jeg ikke helt husker når det gjelder dette med om hendelser har inntruffet for mer eller mindre enn to år siden. / Det jeg helt sikkert kan si er at jeg har møtt alle de nevnte problemstillingene i jobben min, og ikke alltid har Vær Varsom-fanen vært mulig å holde like høyt, grunnet eierne.
31. Spørsmålene kunne tolkes på flere måter. Tydelig laget med tanke på de redaksjoner som utgir medlemsblader og har en organisasjonspolitisk ledelse (LO f.eks.)!? Alle fagtidsskrifter er ikke nyhetsrelatert, ei heller på nett. Og hos oss -- frittstående, uavhengig og privateid -- er redaktør og eier samme sak. / Vi skriver ikke kritisk om egen organisasjon (altså bedrift/redaksjon) rett og slett fordi det ikke er av interesse for våre abonnenter. Det er heller ikke særlig smart markedsføring. Burde sann sett hatt et spørsmål i starten som utelukket fagbladjournalister som meg;)
32. Skulle vært en "vet ikke"- svaralternativ, det er ikke alt en journalist får vite om hva eierne snakker med redaktøren om.
33. De siste to spørsmålene var det vanskelig å svare presist på fordi alternativene ble feil.

KAPITTEL 5: Oppsummering

Skal vi forsøke å se svarene i denne undersøkelsen i en samlet form, er det selvsagt en svakhet at spørsmålene ikke ble tilstrekkelig samordnet på forhånd for de tre gruppene. Et veldig stort problem er det likevel ikke, etter mitt skjønn, fordi spørsmålene i en slik undersøkelse uansett er så åpne at vi vanskelig kan trekke bastante konklusjoner. Det gjelder særlig der noen kanskje har hatt forventninger om å få klarlagt om fagblader for eksempel bryter loven om redaksjonell frihet. Det spørsmålet kan undersøkelsen ikke svare på.

Undersøkelsen utelukker heller ikke at lovstridige inngrep kan ha skjedd. Både utgivere og redaktører rapporterer om innblanding i redaksjonelle spørsmål som isolert sett vil være i strid med loven.

Spørsmål nr. 7 hos utgiverne og nr. 4 hos redaktørene er til dels likelydende, og det interessante er at 28 av 46 utgivere (61 prosent) svarer ja eller ”i noen grad” på spørsmål om utgiver/eier har forsøkt å gjøre seg kjent med redaksjonelt innhold før publisering, mens det bare er 13 av 119 redaktører som har opplevd tilsvarende. Spørsmålene til de to gruppene er ikke like, men selv om vi bare regner de rene ja-svar blant utgiverne (10), så er det nesten like mange tilfeller som redaktørene har rapportert.

Spørsmål nr. 9 hos utgiverne og spørsmål nr. 6 hos redaktørene er mer likelydende enn det forangående, Begge spør om det er skjedd tilfeller av at eier eller utgiver har forsøkt å instruere eller overprøve redaktøren i redaksjonelle spørsmål. Her melder redaktørene om flere tilfeller enn utgiverne, ved å oppgi 13 tilfeller (ja-svar), og 14 besvart med ”i noen grad”. Til sammen er det altså 27 redaktører av 120 (23 prosent) som svarte på dette spørsmålet som har meldt om en eller annen form for inngrep. På utgiversiden er det ingen ja-svar, men fem utgivere av 46 som svarte (11 prosent) svarer at det er skjedd ”i noen grad”.

Journalistene har fått spørsmål som går på andre forhold enn det utgivere og redaktører har svart på, med et visst unntak for spørsmål nr. 5. Der ble journalistene spurt om de har opplevd at noen artikkel er stoppet etter inngripen fra eier, før publisering, de siste to år. 13 journalister av 111 som ga svar til dette spørsmålet svarte ja (12 prosent). I den grad dette er uttrykk for noe av det samme som utgiverne besvarer i nr. 9 og redaktørene i nr. 6, så ligger omfanget omtrent på samme nivå.

Utgiverne svarer at de i to tilfeller siste to år har gitt redaktøren advarsel i forbindelse med redaksjonelle spørsmål, men aldri truet med oppsigelse (utgiverspørsmål 10). Redaktørene svarer at de har registrert fem tilfeller av

tildelte advarsler og ett tilfelle av trussel om oppsigelse (redaktørspørsmål nr. 7). Undersøkelsen gir ikke noen informasjon om hvorvidt disse tilfellene gjaldt lovstridig inngripen i redaksjonelle spørsmål.

Begge gruppene har fått spørsmål om de mener at redaktøren står fritt til å redigere sitt medium, slik plakaten og loven fastsetter. Her er utgivere og redaktører ganske enige om tilstanden. Kun to redaktører og ingen utgiver svarer nei på spørsmålet, og det store flertall mener åpenbart at friheten prinsipielt er stor. (Utgiverspørsmål nr. 8 og redaktørspørsmål nr. 6).

Det er også temmelig lik vurdering blant utgivere og redaktører når det gjelder spørsmål om bladenes utgiverspørsmål kanaliseres gjennom egne styrever for mediet (spørsmål nr. 1 i begge grupper).

Derimot spriker det stort i oppfatningene om mediefridomslova gjelder for bladene eller ikke. Dette kan jo skyldes at utgivere som svarer i større grad kommer fra blader som faller utenfor loven, men jeg har likevel antatt at en del av redaktørene er noe for optimistiske i sine svar (spørsmål nr. 2 i begge gruppene).

Samstemmigheten er tilbake igjen når de svarer på spørsmål om arbeidskontrakten inneholder vilkår som legger begrensninger på den redaksjonelle frihet. I tråd med det som ellers er sagt om samstemmig hyldes av den prinsipielle frihet, svarer 93 prosent av utgiverne at det ikke er slike begrensninger, mens redaktørene går helt opp i 98 prosent i sine svar. (Utgiverspørsmål 5 og redaktørspørsmål nr. 3).

Erfaring

Alle gruppene, men særlig de redaksjonelle medarbeiderne, har hatt kritiske merknader til spørsmålsform og språk i undersøkelsen. Min vurdering er at kritikken på mange punkter er berettiget, og det er vel ting som kan tyde på at både forberedelser og gjennomføring har hatt et visst hastverkspreg. Resultatene gir likevel noen pekepinner som kan følges opp av Fagpressen, men ikke minst gir de erfaringer som kan komme til nytte om det senere skal gjøres liknende undersøkelser på dette tema.